

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

12

2021

ročník 73

Cena 40 Kč

VÁNOČNĚ...

- První pohádka o tom, jak to chodí v knihovně a další vánoční povídky
- Mikulášské čtení v českodubské knihovně
- Vánoce v Knihovně Eduarda Petišky
- Tradice vánočních výstav Městské knihovny Lipník nad Bečvou

KNIHOVNY V NOVÉM

- Depozitář SVK v Kladně
- Rozhovor s architektkou Pavlou Olšákovou

Události

- Městská knihovna roku 2021
- Nejlepší kamarádka? Knihovna!
- Cena MARK 2021 v rukou T. Pavelky
- Pracovněprávní legislativa v praxi – home office, výkon práce mimo pracoviště
- Zavřené knihovny hledaly cestu ke čtenáři
- Literatura – Koronavirus a obraz pandemie v současné literatuře pro děti a mládež

Mikulášské čtení v českodubské knihovně s. 428
 ↑ Momentka z dětmi oblíbené části programu – nadílky

Foto: Helena Gollová

Tradice vánočních výstav MĚK Lipník nad Bečvou s. 429

↑ Pohled na perníkovou vesničku

Foto: archiv MĚK Lipník nad Bečvou

Téma – Vánočně...

- 423 **Zlata Houšková:** První pohádka o tom, jak to chodí v knihovně
- 425 **Vánoce v Knihovně Eduarda Petišky** | Věra Krajičková
- 426 **Jakub Dezort:** Hudba noční, předvánoční
- 428 **Mikulášské čtení v českodubské knihovně** | Helena Gollová
- 429 **Tradice vánočních výstav Městské knihovny Lipník nad Bečvou** | Simona Ryšavá
- 430 **Zuzana Hlissnikovská:** Odrasy a pády
- 432 **Polabská vrba a Vánoce** | Věra Krajičková
- 433 **Jana Fafejtová:** Kosmetická kazeta k Vánocům
- 434 **Jan Harnušek:** Šťastné a veselé **Pracovněprávní legislativa v praxi**
- 436 **Home office, výkon práce z domova, výkon práce mimo pracoviště** | Richard Ščerba
- Neušlo nám**
- 438 **Nabídka České tiskové kanceláře** | Vít Richter
- 458 **O spolupráci knihoven a škol** | Pavlína Dobruská
- Události**
- 439 **Městská knihovna roku 2021 – cena SKIP a SMO** | Blanka Konvalinková
- 441 **Nejlepší kamarádka? Knihovna!** | Zlata Houšková, Helena Šlesingerová
- 442 **Cena MARK 2021 v rukou Tomáše Pavelky** | –JaC–

- Udržitelnost rozvoje v knihovnách**
- 443 **Končí rok udržitelnosti v knihovnách, začíná rok udržitelnosti v knihovnách!** | Ondřej Hudeček, Eliška Bartošová
- 445 **Rejstřík Čtenář 2021. Ročník 73**
- Literatura**
- 453 **Koronavirus a obraz pandemie v současné literatuře pro děti a mládež** | Helena Zbudilová
- 457 **Dopad pandemie na služby a práci knihoven** **Zavřené knihovny hledaly cestu ke čtenářům** | Otakar Hybner
- Knihovny v novém**
- 459 **Tak to začalo** | Jiří Mika
- 460 **Budeme se snažit tempo udržet** | Tomáš Ondrášek
- 462 **Doufejme, že se knihovny budou rozvíjet** (rozhovor s architektkou P. Olšákovou) | Tomáš Ondrášek
- 465 **Přístupnost knihoven pro osoby se specifickými potřebami. Část 1 (dokončení)** | Petra Okřínová
- 467 **Ze světa** | Roman Giebisch
- 468 **Literární výročí Leden 2022** | Milan Valden

Popiska k titulní straně obálky:
 V říjnu 2021 zkolaudovaný depozitář SKV v Kladně pojme 800 000 svazků knih Foto: Tomáš Ondrášek

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <https://svkkl.cz/ctenar>

Městská knihovna roku 2021 – cena SKIP a SMO s. 439–440

Jitka Šedinová, ředitelka Městské knihovny Semily (vpravo), ve společnosti Leny Mlejnkové, starostky města Semily
 Foto: Eva Hodíková

Pavel Klvača, ředitel Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově, po převzetí ocenění Foto: Eva Hodíková

Zástupci Knihovny města Ostravy se k převzetí ocenění dostavili v hojném počtu (horní řada zleva): Petr Zlámal, Irena Türkeová, Pavla Kijová, Helena Dlouhá, Petra Sitárová a Martina Jannotová; dole Mirka Sabelová
 Foto: archiv KMO

Radek Jančář, ředitel Knihovny B. B. Buchlovana v Uherském Hradišti, přebírá ocenění z rukou ministra kultury L. Zorálka
 Foto: Eva Hodíková

Nejlepší kamarádka? Knihovna! s. 441–442

↑ Společné foto představitelů oceněných knihoven a jejich zřizovatelů (zleva): Jitka Slezáková, Kristýna Kosová, místostarostka Rožnova pod Radhoštěm, a ředitel tamní knihovny Pavel Zajíc; Jan Jarolím, starosta města Dvůr Králové nad Labem, ředitelka knihovny Marta Pešková a pracovnice dětského oddělení Ivana Kelemenová a Martina Voňková

Cena MARK 2021 v rukou Tomáše Pavelky s. 442

↑ Knihovník a starosta Tomáš Pavelka

Foto: Eva Hodíková

CONTENTS

- Topic – In a seasonal spirit...**
- 423 **Zlata Houšková:** The first fairy tale about how things work at the library
- 425 **Christmas at the Eduard Petiška Library** | Věra Krajičková
- 426 **Jakub Dezort:** Some pre-Christmas nocturnal music
- 428 **St Nicholas reading at the Český Dub library** | Helena Gollová
- 429 **Lipník nad Bečvou Municipal Library: the tradition of Christmas exhibitions** | Simona Ryšavá
- 430 **Zuzana Hlissnikovská:** Reflections and falls
- 432 **The Elbe Willow and Christmas** | Věra Krajičková
- 433 **Jana Fafejtová:** A cosmetics case for Christmas
- 434 **Jan Harnušek:** Merry Christmas
- 436 **Employment legislation in practice** Home office: working from home and working outside the workplace | Richard Ščerba
- Et did not escape us**
- 438 **Czech Press Agency offer** | Vít Richter
- 458 **About schools and libraries cooperation** | Pavlína Dobruská
- Events**
- 439 **Municipal Library of the Year 2021 – SKIP and SMO awards** | Blanka Konvalinková
- 441 **Best friend? The library!** | Zlata Houšková, Helena Šlesingerová
- 442 **MARK 2021 award won by Tomáš Pavelka** | –JaC–
- Sustainability of development at libraries**
- 443 **The Year of Sustainability at libraries is ending, and the Year of Sustainability at libraries is beginning!** | Ondřej Hudeček, Eliška Bartošová
- 445 **Čtenář 2021. Volume 73 index**
- 453 **Literature** Coronavirus and the image of the pandemic in current literature for children and young adults | Helena Zbudilová
- The effect of the pandemic on library services and work**
- 457 **Closed libraries seeking a path to the reader** | Otakar Hybner
- Libraries afresh**
- 459 **It began like this** | Jiří Mika
- 460 **We shall try to keep pace** | Tomáš Ondrášek
- 462 **Let's hope libraries will develop** (interview with architect P. Olšáková) | Tomáš Ondrášek
- 465 **Library accessibility for those with special needs. Part 1 (conclusion)** | Petra Okřínová
- 467 **From the World** | Roman Giebisch
- 468 **Literary anniversaries** January 2022 | Milan Valden

INHALT

- Thema – Weihnachtlich...**
- 423 **Zlata Houšková:** Das erste Märchen darüber, wie man alles in der Bibliothek schafft
- 425 **Weihnachten in Eduard Petiška Bibliothek** | Věra Krajičková
- 426 **Jakub Dezort:** Nachtmusik und Vorweihnachtsmusik
- 428 **Nikolauslesen in der Bibliothek in České Budějovice** | Helena Gollová
- 429 **Tradition der Weihnachtsausstellungen in der Stadtbibliothek in Lipník nad Bečvou** | Simona Ryšavá
- 430 **Zuzana Hlissnikovská:** Absprünge und Fälle
- 432 **Eine Salweide aus dem Elbeland und Weihnachten** | Věra Krajičková
- 433 **Jana Fafejtová:** Kosmetikkassette zum Weihnachten
- 434 **Jan Harnušek:** Frohe Weihnachten
- Arbeitsrechtliche Legislative in der Praxis**
- 436 **Home Office, die Leistung zu Hause, die Leistung außer Arbeitsplatz** | Richard Ščerba
- Das ist uns nicht entgangen**
- 438 **Angebot der Tschechischen Pressestelle** | Vít Richter
- 458 **Über die Zusammenarbeit der Bibliotheken und Schulen** | Pavlína Dobruská
- Ereignisse**
- 439 **Die Stadtbibliothek des Jahres 2021 – der SKIP und SMO Preis** | Blanka Konvalinková
- 441 **Die beste Freundin? Bibliothek!** | Zlata Houšková, Helena Šlesingerová
- 442 **MARK 2021 Preis in den Hände von Tomáš Pavelka** | –JaC–
- Nachhaltige Entwicklung in Bibliotheken**
- 443 **Das Jahr der nachhaltigen Entwicklung beendet und das Jahr der nachhaltigen Entwicklung beginnt** | Ondřej Hudeček, Eliška Bartošová
- 445 **Index Čtenář 2021. Jahrgang 73**
- Literatur**
- 453 **Corona-Zeit und das Bild der Pandemie in der gegenwärtigen Literatur für Kinder und Jugend** | Helena Zbudilová
- Pandemieauswirkung für Bibliotheken und ihre Arbeit**
- 457 **Die geschlossenen Bibliotheken suchten einen Weg zu dem Leser** | Otakar Hybner
- Bibliotheken im neuen Mantel**
- 459 **So hat es alles begonnen** | Jiří Mika
- 460 **Wir versuchen das Tempo zu behalten** | Tomáš Ondrášek
- 462 **Wir hoffen, dass Bibliotheken werden sich entwickeln** (ein Gespräch mit der Architektin P. Olšáková) | Tomáš Ondrášek
- 465 **Erreichbarkeit der Bibliotheken für Benutzer mit spezifischen Bedürfnissen... 1. Teil** | Petra Okřínová
- 467 **Aus der Welt** | Roman Giebisch
- 468 **Literarische Jahrestage** Januar 2022 | Milan Valden

OD REDAKČNÍHO STOLU

Milé čtenářky, milí čtenáři, na stole přede mnou leží téměř pět set stran posledního, třiasedmdesátého ročníku časopisu *Čtenář*, dílo 150 autorů. Covid je stále mezi námi, jak potvrzuje i obsah tohoto čísla, a jeho zkrocení není zdaleka na dosah. Ovlivňuje podobu kdečeho včetně oceňování nejlepších knihoven, které se letos dočkaly hromadného předávání uznání za svou činnost rovnou za dva poslední ročníky. Zdánilivě nic nového, protože i státní ceny, pokud k tomu dojde, budou nakonec předány až na Nový rok 2022 za období 2020–2021.

Navzdory paralyzujícím opatřením zavřené knihovny trpělivě a vytrvale hledaly cestu ke čtenáři všech kategorií, o čemž svědčí i stejnojmenný text v předkládaném čísle. Horší je, odhlédnu-li od apatie ze zaváděných, rušených a modifikovaných znovu zaváděných opatření, že koronavirus hodný svého jména stále více proniká do všech oblastí života společnosti. V souladu s tematickým profilem tohoto periodika například i do tak subtilní oblasti, jakou je současná literatura pro děti a mládež.

Abych zde však nevršil pouze apokalyptický popis vizi a situace, která nás bezesporu zasáhne. Jen nedokážu plně dohlédnout nakolik, resp. nechci tam až dohlížet... A k šidítce víry bez faktů se odmítám uchýlovat. Bez ohledu na to jsme však pracovali, myslím redakce v součinnosti s redakční radou, na inovativních změnách nadcházejícího ročníku. Doufám, že je uznáte přínosnými. I když dosavadní rubrika „Knihovny v novém“ o rekonstrukcích a nových stavbách knihoven ze stránek časopisu nezmizí (pouze z titulní stránky), přidá se zbrusu nová profilová „Současná literatura“, která se soustředí na soudobou literaturu z hlavních jazykových oblastí s případnými medailony významných tvůrčích osobností a děl. Věřím, že tím pomůžeme nejen akvizitům veřejných knihoven.

Dojde rovněž k rozšíření rozsahu čísla o novou výjimatelnou celobarevnou přílohu zatím pro knihovnické dětských oddělení v kvalitě papíru obálky. Na její přípravě se budu podílet zkušeni „děckaři“, takže doufám, že se z ní stane užitečný nástroj pro jejich činnost. Nabízí se pestrá obsahová náplň, do níž mohou svými nápady přispívat prakticky všichni čtenáři. Nepravidelná rubrika „Knihovnické okénko z Velké Británie“ umožní nahlédnout na aktuální dění v jedné z knihovnických nejvyspělejších zemí světa.

Snad jsem neopomněl nic podstatného a nalákal vás k četbě a využívání *Čtenáře* pro knihovnickou praxi také v nadcházejícím roce 2022. Ještě předtím, než se začnete do úvodního vánočně laděného tematického bloku čísla (mimořadně povídky jsou většinou dílem studentů či absolventů KISK Masarykovy univerzity), vám posílám své vánoční a novoroční přání.

JAROSLAV CÍSAŘ

čtenář MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

12 | 2021 | ročník 73

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
tel.: 312 813 154
e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Radek Liška (předseda), Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D., Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Svatomíra Fojtová, Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Veronika Hylberová Trachtová, Mgr. Martina Košanová, Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Marie Otavová, PhDr. Vít Richter, PhDr. Renáta Salátová

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10, 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlábku 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. - drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98.
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 € (dvojčíslo 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 15. 12. 2021.

Číslo vyšlo 20. 12. 2021.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

První pohádka o tom, jak to chodí v knihovně

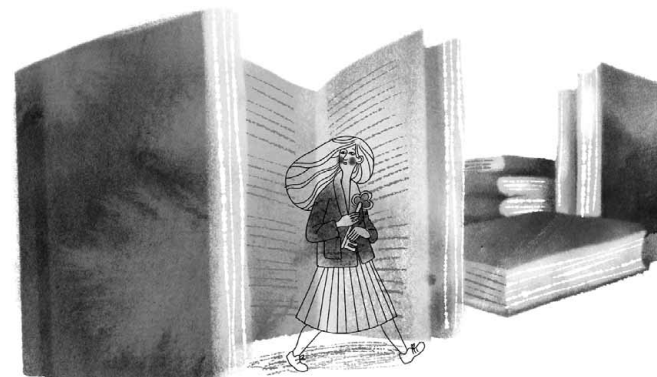
ZLATA HOUŠKOVÁ

Mladá krásná slečna vstoupila s úředníkem do kouzelného domu plného knih. Jejich obálky zářily všemi barvami, lákaly portréty statečných hrdinů, krásných hrdinek, vyobrazením dobrodružných dějů a exotických krajín. Vzduch tu byl cítit všemi vůněmi světa – sladkými po milostných přiběžích, exotickými po cestopisech, kořeněnými po humoristických románech, těžkými po dramatech a dráždivými po dobrodružných příbězích. Slečna také zaslechla mumraj tichoulinkých zvuků – směsici zpěvu, hudby, rozhovorů, smíchu a šumění. Jako by se celý svět vešel a zhmotnil v tom jediném úžasném kouzelném domě. Úředník, který ovšem nic takového neviděl, neslyšel a necítil, pravil: *Tak tedy zde budete pracovat. Vaše mzda bude jen mírná, město nemá na vyhazování. Budete zde ostatně v teple, klidu a uprostřed knih. Vaše práce bude lehká, budete jen půjčovat knihy podle přání těm několika přichozím. Važte si toho, že máte práci a spravujete dobře městskou knihovnu. A odešel.*

Slečna byla zcela okouzlena množstvím knih a vůbec si nevšimla, že na nejvyšší polici regálu sedí docela maličký mužiček a šťastně se usmívá. *Ano, tady chci pracovat – šermovat s mušketýry, plavit se s Achabem za bílou velrybou, smát se se Saturninem, snít při romantických přiběžích, přemýšlet nad detektivními záhadami, bát se při hrůzostrašných historkách, poznávat cizí země, učit se od filozofů, číst a číst,* řekla slečna a přijala práci v kouzelném domě.

Chodila do kouzelného domu den co den. Ale na vlastní snění a čtení jí jaksi nezbýval čas, snad jen chvilky po večerech, když usínala nad rozečtenými příběhy, které tolik chtěla znát.

Dům totiž navštěvovalo stále víc lidí. Měli své starosti, trápení a žaly, měli své radosti. A k tomu všemu potřebovali pomoc krásné slečny, potřebovali správné příběhy a pravá slova. *Dnes zemřela má matka, prosím, máte příběh, který by mi dal zapomenout?* ptal se starší muž. *Ach, dnes mě můj chlapec požádal o ruku! Chtěla bych si přečíst slova tak krásná, že budou vystihovat mou radost!* volala už od dveří zadýchaná dívka. A jindy přišla matka, které onemocnělo dítě a potřebovala utišit, a opět jindy muž, který ztrácel zrak a chtěl si ještě přečíst tu nejkrásnější knihu na světě. Žáček si nevěděl rady s úkolem a filozof potřeboval onu zásadní knihu: *Jak jen se jmenovala...* A krásná slečna hledala, vybírala a pomáhala studentům studovat, kuchařkám vařit, milencům vzájemně se chápat, zvědavým objevovat, unaveným odpočívat, dětem snít a všem žít lepší a zajímavější život. Povídala si se svými čtenáři, sdílela s nimi jejich radosti a bolesti

Ilustrace: Kristýna Plíhalová

a pomáhala jim objevovat svět ukrytý v knihách – plný moudrosti, fantazie a krásy. Na vlastní záliby, touhy a přání se příliš nedostávalo. Občas uvažovala, je-li zde vůbec šťastná...

Když zamykala večer kouzelný dům, bývala unavená, protože život jejich čtenářů nebyl vždy lehký. Bývala ale i spokojená, protože mnohým pomohla, mnohé potěšila a mnohé rozesmála. Někteří jí vraceli její přátelství a jiní se o ni nezajímali. Nikdy se však necítila sama. Těšila se den co den na setkání se svými čtenáři a její srdce se otevíralo všem a rostlo, jako by chtělo pojmut celý svět.

Utíkal den za dnem, týden za týdnem, rok za rokem a slečna si ani nevšimla, že jí pomalu zešedivěly vlasy, že se shrabila a že její tvář je plná hlubokých vrásek. Její srdce bylo obrovské, měla v něm všechny bolesti a radosti světa a stále ji vzrušovaly příběhy, jichž byly životy lidí plné, stále ji těšilo pomáhat ostatním a ovšem stále také milovala knihy, které, jak doufala, jednou všechny přečte.

Čas je neúprosný. A tak jednoho dne přišel slečně dopis s poděkováním za její dlouholetou práci a se sdělením, že jejich služeb již nadále nebude třeba. Že si tedy má vzít, co je její, opustit knihovnu a odejít na zasloužený odpočinek. Na její místo přijde mladý schopný muž nových znalostí a dovedností. Stará slečna seděla nad dopisem a nevěděla, co si počít. Neuměla si představit, že svůj kouzelný dům opustí a zůstane sama někde mimo jeho zdi. Rozplakala se. Plakala tiše a dlouho a nakonec usnula.

Probudil ji kouzelný dům, který zářil do noci tisícer světél. Užasle se rozhlédla: všechny knihy byly doširoka otevřené jako dveře a lákaly ji ke vstupu do svých příběhů. Zaslouchla opět tu kouzelnou směsici zvuků, hudby a hlasů jako první den, kdy vstoupila do kouzelného domu. Veselý malý mužík jí galantně podával ruku a řekl: *Je tvůj čas. Tvůj příběh čeká, pojd, je čas!* Slečna vstala, podala mu ruku a váhavě došla k veliké otevřené knize. Přečetla první slova příběhu: *To je ale krásá, řekla užasle – a vstoupila do knihy. A příběh ji uchvátil a nesl kamsi daleko, dál a dál...*

Druhý den přišel úředník otevřít knihovnu novému zaměstnanci. Úředník byl starý a nevrlý; bývalá knihovnice neodevzdala klíč, neráčila se vůbec objevit a on se musel obtěžovat z úřadu přes celé město. Tvářil se přísně a otráveně: *Tak tedy budete pracovat v knihovně. Vaše mzda bude jen mírná, město nemá na vyhazování. Budete zde ostatně v teple, klidu a uprostřed knih. Vaše práce bude lehká, budete jen půjčovat knihy podle přání těm několika příchozím. Važte si toho, že máte práci a spravujte dobře městskou knihovnu, zabručel a bez rozloučení odešel.*

Nový knihovník byl zanícený mladý muž a vášnivý čtenář. Už se těšil, jak si to v knihovně užije a kolik toho přečte. Otevřel dveře a vstoupil do kouzelného domu plného knih. Jejich obálky zářily všemi barvami... A cosi jako tichounké hlasy a zvuky dolehlo k jeho uším. Nadšený mladý muž si řekl: *Ach ano, tady chci prožít svůj život!*

Kdyby se byl díval trochu pozorněji, zjistil by, že na nejvyšší polici regálu sedí řada malých lidíček včetně velmi roztomilé a šarmantní slečny a šťastně se na něj usmívají...

Do čísla přispěli

Mgr. Eliška Bartořová – neformální pracovní skupina Udržitelnost v knihovnách ■
PhDr. Jaroslav Čisář – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ Jakub Dezort – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ Jana Fafejťová – přispěvatelka do soutěže Knihovny Eduarda Petišky Polabská vrba ■ Mgr. Roman Giebisch, Ph.D. – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Helena Gollová – Podještědské muzeum a knihovna ■ Mgr. Jan Harnušek – Masarykova univerzita ■ Bc. Zuzana Hliseniková – studující, Masarykova univerzita ■ Mgr. Zlata Houšková – SKIP ČR ■ Mgr. Ondřej Hudeček, Ph.D. – Městská knihovna v Praze ■ Bc. Otakar Hybner – Arcibiskupské gymnázium, Praha 2 ■ Mgr. Blanka Konvalinková – Krajská vědecká knihovna v Liberci ■ Mgr. Věra Krajíčková – Knihovna Eduarda Petišky, Brandýs n. L.-Stará Boleslav ■ Ing. Jiří Mika – emeritní ředitel Středočeské vědecké knihovny v Kladně ■ Ing. Petra Okřinová – Vysoké učení technické v Brně ■ Ing. Tomáš Ondrášek – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ Simona Ryšavá – Městská knihovna Lipník nad Bečvou ■ Ing. Richard Šterba, MBA – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Helena Šlesingerová – Knihovna města Plzně ■ Milan Valden – Národní knihovna ČR ■ doc. PhDr. Helena Zbudilová, Ph.D. – Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Vánoce v Knihovně Eduarda Petišky

Vánoce jsou obdobím nadšení dětí, vyšších příjmů obchodníků a občasného stresu rodičů. Vánoce jsou spjaté s poetickým půvabem, pohádkami, tradicemi, setkáváním s blízkými. Vánoční atmosféra přichází každoročně i do knihoven. I do knihovny naší. Počátkem prosince najdeme vánoční ozdoby, světýlka, přineseme chvoji a vánoční stromečky, připravíme betlémy, které dostáváme od čtenářů, a všechna oddělení vánočně vyzdobíme. Vánoční atmosférou chceme podpořit motto naší knihovny, které zní: *Knihovna jako místo, kde se cítím dobře.*

Jedním z prvních vánočních počínů je příprava příspěvku do *Městských listů*, zpravodaje města Brandýs nad Labem-Stará Boleslav, který odevzdáváme počátkem listopadu. V loňském roce, kdy nebylo možné pozvat návštěvníky do knihovny na pravidelné předvánoční setkání, jsme zpravodaj města doplnili nejen zajímavými informacemi o vánočních zvycích, tradicích a betlémech, ale také omalovánkami vytvořenými na zakázku knihovny. Pátého prosince přicházel i do knihovny Mikuláš s nadílkou a Vánoce začínaly.

Zmínila jsem předvánoční setkávání. Těch býval prosincový kalendář plný. Pro děti jsme nachystali dílničky, ve kterých mohly za pomoci šikovných knihovnic vyrábět vánoční dárky. Někdy děti přicházely v rámci školního vyučování do knihovny na vánoční vyrábění, někdy na povídání o vánočních tradicích. V některých letech jsme školní děti pozvali na brandýský zámek na vánoční pohádku nebo na workshop, v rámci kterého vánočně vyzdobily zámecké nádvoří. Pravidelně jsme pořádali vánoční herní odpoledne spojená s ochutnávkou cukroví.

Ani dospělí návštěvníci nepřicházeli zkrátka. Každoročně jsme připravovali vánoční literární hudební večery. Hostem býval většinou některý z místních autorů (např. Martin Petiška, Petr Kůkal, Zbyněk Ludvík Gordon) nebo hudebník z širšího okolí. V posledních letech jsme tato vánoční setkání obohatili o představení regionálních produktů – marmelády, paštiky, bylinné kosmetiky. Cílem bylo představit region i po stránce jiné než kulturní.

Samostatnou kapitolou je *Virtuální univerzita třetího věku*, kterou knihovna provozuje ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou již od roku 2018. Prosincové přednášky bývaly spojeny s kávou, ochutnávkou a hodnocením přineseného cukroví, vzpomínáním, připomenutím vánočních tradic. Studentům, kteří se setkávali ve dvou téměř dvacetičlenných skupinách, se ani nechtělo domů.

Zajisté jste si všimli, že jsem celý příspěvek napsala v minulém čase. Epidemiologická situace ovlivnila již druhé Vánoce. Umíme sice zajistit akce v online podobě, ale zejména vánoční setkání jsou hlavně o komunikaci, povídání, vzpomínání, společné výrobě dárků, ochutnávání cukroví. A dáte mi zcela jistě za pravdu, že to online formou určitě nejde. Doufejme, že vánoční svátky 2022 proběhnou tak, jako v letech před covidem – knihovna bude plná dětí i dospělých, kteří si přijdou společně připomenout Vánoce.

VĚRA KRAJÍČKOVÁ | vera.krajickova@knihovna.brandysnl.cz

Foto: archiv Knihovny Eduarda Petišky Brandýs nad Labem-Stará Boleslav

Hudba noční, předvánoční

JAKUB DEZORT

*Dejme si hudbu k Vánocům...
zvuk trumpety radosti a znovuzrození;
ať každý z nás zkusí s písní v srdci
přinést mír lidem na zemi.*

MILDRED L. JARRELL

Byl chladný, prosincový večer. Chumelilo. Pro Stana Clauda by to za jiných okolností bývalo velice šťastné roční období. Měl rád zimu venku a teplo uvnitř. Takové teplo, které vám dokáže zajistit krb, whisky a horký, divoký jazz, který se právě teď linul ze Stanova saxofonu. A jak lépe se o tuto hudbu podělit nežli s vybranou společností kabaretu *Modrá plošnice*.

Chodil sem hrát rád. Vyhrával si srdce a odhaloval střípky své duše dámám ve středních, nenaplněných letech. Zde se nemusel schovávat za příběhy, nemusel se přetvařovat, nemusel být někým jiným. Mohl být sám sebou. Alespoň na čas. A tento čas se měl brzy nachýlit ke svému konci.

Ponořen v rytmech, tancoval prsty po svém hudebním nástroji. V decentním doprovodu smyčce a klavíru nechal se unášet po jevišti. Obecnost se vlnilo a na odvážná sóla saxofonu libě přitakávalo ani příliš hlasitě, aby nepřerušilo umělcovo vystoupení, ani příliš potichu – protože to prostě nebylo možné. Stan hrál nadpozemsky a dobře to věděl. Přinášel radost do srdcí lidí.

Věděl, že takto je lidem platný mnohem více než ve svém dalším životě. V životě tak cizím, který z hloubi své duše nenáviděl a zajídal se mu. A kterému nebyl schopen se vzepřít.

Píseň dohrála a fanynky, dosud se ovládající, propukly v jásot. Byly na vrcholu blaha, stejně tak Stan. Byl večer noční, předvánoční. Věděl, co musí nyní udělat. Začal házet přídavky. Jeden, druhý, třetí. Nikdo nic nenamítal, všichni pluli, nechali se ovívat. A Vánoce toho roku přišly o něco dříve...

Večer se chýlil ke konci, stejně tak vystoupení. Stan se jako obvykle zadíval do publika, na všechny a na nikoho. Někoho tam spatřil, ze starého života. Ten někdo ho musel hledat celý rok, ale nakonec ho našel. Vždycky ho nakonec jeden z nich najde. Její tvář by však nikdy nečekal, a o to to bylo pro něj horší. Jako ledová sprcha následovaná kudlou do zad. Uklonil se a – zmizel. To poslední, co z haly slyšel, byl vzdalující se aplaus.

Propadliště fungovalo jako vždy bezchybně. S dobře načasovanou salvou konfet a lehkým kouřem to vypadalo, jako by se vypařil. Nyní se nacházel v pozici ležmo na dobře vypořstrované matraci. Nacvičeným pohybem se převalil a se saxofonem zamířil ležérním krokem ke svému pokoji. Měl ho pronajatý na celý rok dopředu. Dnes mu měl patřit naposledy.

Věděl, že svému osudu neunikne. A už vůbec neuteče jí. A proč taky? Pokoušel se už tolikrát. A neuspěl. Nebude plýtvat drahocenným časem a pokusí si tu chvíli, která mu ještě zbývá, užít do konce.

Zlehka vzal za kliku. Pomalu, ale jistě otevřel dveře. První, co ho zarazilo, byla temnota. Platil si za to, aby se po celou dobu jeho představení v pokoji svítilo. Neměl rád tmu. Moc mu připomínala jeho další život, celý pod rouškou noci. Také vycítil cizí přítomnost na pohovce. Nemohlo být pochyb.

„Mohla byste rozsvítit?“ požádal Stan. V odpověď se rozzářila velká lampa vedle pohovky. Ozářila menší konferenční stůl, který nyní podpíral lahev dobré whisky a dvou skleniček.

„Zapomněla jsem, Stane. Vy nemáte rád tmu, ale vidíte v ní přeci bezvadně, ne?“ Její hlas byl hluboký a sladký. Lehce koketní. Stan přistoupil na její hru zdvořilostí. Znali se však dobře a dlouho. Ale skutečně to jen předstírala? Mohli jí vymazat paměť, nebo pozměnit vědomí. Dětem z celého světa to přeci dělali pořád. Občas i dospělým. Patřilo to ke Stanově původní práci. Nemohl být spatřen.

„Máte pravdu. Teď preferuji světlo. Lépe v něm vynikají tvary a křivky,“ sklouzl pohledem k lahvi hřejivého šťestí.

„Dobrá, i mně světlo spíš vyhovuje. Tam u nás nahoře ho moc nemáme.“

„Přeslechl jsem Vaše jméno.“

„Ach, prosím, říkejte mi Mary.“

„Mary. Mám takový dojem, že jsme se již dříve potkali.“

„Měla jsem ten samý pocit. Snad jsme spolu někdy pracovali?“

„Mnohokrát, vy si opravdu nepamätujete?“

„Ne moc. Jsem docela jako ve snu.“

„To nic, pevně věřím, že zítra to bude lepší.“

„Věřím Vám. Něco mi říká, že mluvíte pravdu.“

„Mluvíím pravdu, protože nemám na vybranou.“

„Jak to myslíte?“

„Nemoc z... povolání. Starý zvyk. Patřil neodmyslitelně k mé práci.“

„Ano. Vaše dnešní vystoupení na mě velice zapůsobilo.“

„To jsem rád. Myslím si, že tím vrátím něco nazpět. Něco ze sebe.“

„Vskutku? Všude o Vás slýchávám, že jen dáváte.“

„Nerad se o tom bavím, oškliví mi to přítomnost.“

„Dobrá, nebudu o tom mluvit – z ohleduplnosti.“

„Teď opravdu mluvíte jako ze sna, Mary.“

„Jak si myslíte, že dnešní večer skončí?“

„Pro Vás, nebo pro mě?“

„Vy... se vrátíte, Stane.“

„Co když nechci? Co když už nemohu?“

„Musíte, *On* si to žádá.“

„Shinny Upatree.“

„Ano, Stane. Čeká. Tolik to pro něj znamená. Jako to kdysi znamenalo tolik pro Vás.“

„Mlčte! Já... já se nevrátím.“

„Pak zemřete.“

„Zní to, jako bych neměl na vybranou.“

Něco se stalo. Koutek úst se jí zachvěl. Na moment jejím tělem projel lehký třas. Jako by se vymanila ze sevření chladu, který ji svíral, a ona konečně poznala teplo. Odložil jsem saxofon, přisedl si k ní na pohovku a nalil nám whisky. Podal jsem jí sklenku. Přijala. Chvíli ji třímala v rukou, složených na nohou.

„Máte na vybranou, Stane. Vždycky jste měl. A vždycky jste se vrátil zpět. Co se změnilo?“

„Já, já se změnil. Celý svět se změnil. Nepotřebuje liché dary. Nepotřebuje mě. Nepotřebuje... nás. Poslání jsme splnili. Můžeme být volní.“

Napila se. Napil jsem se také.

„Dám Vám deset minut k dobru, déle nemohu, venku čeká pět našich. Půjdou po Vás.“

„Děkuji, Mary.“

Toho roku, na Boží hod vánoční, lidé nenašli jediný dárek pod stromečkem, ani v pletených, kousavých ponožkách.

Stana Clauda již nikdy nikdo neviděl. Jeho hudbu však slyšeli dál.

Ilustrace: Kristýna Plíhalová

Mikulášské čtení v českodubské knihovně

V adventním očekávání roku 2013 se v Českém Dubu, malebném městečku pod Ještědem, narodila nová tradice: **Mikulášské čtení**, pořádané v příjemném zázemí místní městské knihovny. Poprvé jsme akci uspořádali jen tak „na zkoušku“. K naší velké radosti se však setkala s takovým úspěchem, že nebylo možné v ní nepokračovat. Od té doby se do českodubské knihovny každoročně zraje prosince vrací, společně s nadpozemskou trojicí Mikuláše, anděla a čerta, i početný houf malých i odrostlejších zájemců o společný zážitek s knížkou.

Od roku 2014 je tahle akce navíc obohacena i o „třetí rozměr“. Ten probíhal nejprve v podobě spolupráce se Základní školou Český Dub, kdy pod vedením paní učitelky Petry Blahovcové vznikala pokaždé nová a originální hudebně-dramatická vystoupení, inspirovaná vždy pečlivě vybranou knížkou, doplněná divadelními prvky a hrou na hudební nástroje – vše v podání nesmírně šikovných dobrovolníků z řad žáků druhého stupně místní základní školy. Od roku 2019 přispívají k programu a dobré náladě přítomných členové českodubského loutkového souboru Ještěd, vedení principálkou Lad'kou Chvalinovou.

Po části věnované čtení a knižní inspiraci vždy následuje tematická výtvarná dílnička, kde si může každý, malý i velký, vyrobit něco drobného pro potěšení z vlastní tvořivosti nebo třeba proto, aby doma vypomohl Ježíškovi s vánoční výzdobou vlastnoručně vyrobenými ozdobičkami. A nakonec samozřejmě nastane vrchol dětského očekávání v podobě příchodu štědrého Mikuláše, přívětivého anděla a věčně brblajícího čerta. Ti větší se pobaví nad jejich vtípnými komentáři, menší zase nejvíce ocení tajemný obsah andělova košíčku, kde na každé z dětí samozřejmě čeká nějaká ta sladká odměna. Pro pořadatele a všechny jejich úžasné dobrovolné spolupracovníky jsou největší odměnou po celý večer zářící oči dětí i většiny dospělých.

Mikulášskou návštěvou tak bývá v Českém Dubu obvykle zklamán pouze pekelník, který mezi přítomnými dětmi (které se svými rodiči, prarodiči či sourozenci po celý rok přicházejí do českodubské knihovny, aby trávily alespoň část svého volného času prohlížením a četbou knížek z našeho fondu) obvykle žádné zlobivé a nepolepšitelné děti, které by si odnesl ve svém pytlí, nenajde. Předvánočně naladěná českodubská knihovna se v mikulášský podvečer vždy opouští s úsměvem na tváři, a to nejen na těch dětských, ale i na tvářích dospěláků. Knihovna má být zázemím pro knížku a pohodu, ta naše českodubská splňuje obojí. Nejen o Mikuláši.

V roce 2019 jsme se s Mikulášem loučili slovy: *Tak Mikuláši, zase za rok nashledanou v českodubské knihovně!* V následujícím roce se však akce nemohla uskutečnit vzhledem k epidemiologické situaci a vydaným opatřením vlády. V době přípravy tohoto textu jsme pevně věřili, že letos již dětmi i rodiči oblíbené Mikulášské čtení opět proběhne, ale ve středu 24. 11. 2021 se rozhodlo, že děti i jejich rodiče o Mikulášské čtení opět přijdou... Naše originální Podještědská kniha hříchů, ze které Mikuláš každý rok zjistí, zda někdo z dětí nebo rodičů nehřešil, už opět čekala! Podještědské muzeum a knihovna v Českém Dubu alespoň přeje všem kolegyním a kolegům a čtenářům časopisu *Čtenář krásný advent a pohádkové Vánoce*.

Text a foto: **HELENA GOLLOVÁ** | gollova.muzeum@seznam.cz

Tradice vánočních výstav Městské knihovny Lipník nad Bečvou

Čekání na Vánoce si veřejnost může zpříjemnit návštěvou vánoční výstavy, která neodmyslitelně patří k adventnímu programu v našem městě. Tradice konání výstav se datuje již od roku 2010 a tvoří ji precizní ruční výrobky šikovných a tvořivých žen. Výstava je určena pro širokou veřejnost, takže inspiraci pro výzdobu vlastního domova najdou jak děti, tak i dospělí.

K vidění jsou adventní věnce nejrůznějších velikostí, háčkové ozdoby, keramika, patchworková prostírání, vánoční hvězdy z krepového papíru, betlémy, vánoční přáníčka, zajímavá zdobení vánočních stromčků (například pomocí ozdob z vyřazených knih), ručně malované baňky či originální svíčky, které k tomuto času rozhodně patří. Návštěvníkům také neunikne sladká vůně perníčků, která podtrhuje celkovou atmosféru. Součástí výstavy bývají také tvůrčí dílny, ve kterých si veřejnost může vyrobit jednoduchou dekoraci. V minulých letech jsme tvořili ozdoby ze slaneho těsta, andílky z kukuřičného šustí, zdobili jsme perníčky.

Tuto vánoční tradici jsme nepřerušili ani v době nařízeného uzavření knihoven. Výstavu jsme i v roce 2020 připravili, natočili a návštěvníkům ji přiblížili pomocí videozáznamu. Ta letošní proběhne v termínu 28. 11.– 21. 12. 2021.

SIMONA RYŠAVÁ | detske@mek-lipniknb.cz

Koutek s dekoracemi z přírodních materiálů

Foto: archiv MěK Lipník nad Bečvou

Co pro vás připravujeme...

Věříme, že zůstanete našimi čtenáři a předplatiteli!

- **Téma měsíce: Školní knihovny**
- **Nový cyklus o současné literatuře zahájí představení literatury z Německa**
- **Nová příloha pro knihovníky dětských oddělení**
- **Nová nepravidelná rubrika *Knihovnické okénko z Velké Británie***
- **Knihovny v novém: Městská knihovna Rychnov nad Kněžnou**
- **Knihovny v malých obcích:**
 - Pavlovice u Přerova, Provodov, Velké Karlovice, Veselá
- **Knihovníci bodují v soutěži SenSen (Senzační senioři) a další materiály.**

Odrazy a pády

ZUZANA HLISNIKOVSKÁ

Padal jsem nekonečně dlouho do běloby pode mnou a každá vteřina byla tichá a prázdná jako výraz mé tváře. Ano, asi si řeknete, jak jsem o tom vůbec mohl vědět, ale zeptejte se toho obrovského zrcadla, který se snaželo dolů spolu se mnou. Netušil jsem, co tam dělalo – jen si líně plulo pár metrů nade mnou a dovolovalo si nenuceně odrážet mou maličkost – ale pohled na sebe samého mě znervózňoval víc než to, co se právě dělo. Vlastně jsem neměl tušení, co, ale nechal jsem to bejt. Cítil jsem, že za tu další věčnost, která se měla odehrát, se stejně nic nezmění na tom, že pořád nebudu tušit.

A tak jsem padal dál.

Začínalo to bejt nudný.

Co vám budu povídat. Padat, v proudu nečasu se takřka nehejbat a ke všemu zjišťovat, jak krásnej ve skutečnosti jsem, nebylo zrovna nejvíce naplňující událostí. Všiml jsem si dokonce, že mám na hlavě pár stříbrných vlasů, čehož jsem kvůli hektickému životu neměl nikdy čas – a zase ten čas – si všimnout. Nebo jsem to jen okázale ignoroval? Řekněme, že to byl taktické úhybné manévry mezi krutým zubem stárnutí a narůstajícím šarmem. Ale nějak jsem si přece musel okecat toho chlapa, co na mě zíral z odrazu, ne? Takže uběhlo dalších pár vteřin. Skvělý. Založil jsem si ruce na prsou a čekal, co se jako bude dít dál.

Nedělo se vůbec nic. Tohle bylo daleko horší než stát u kopírky a kopírovat do zblbnutí, protože se nějak student rozhodl, že nutně potřebuje poslat sken celého úvodu do transdisciplinarity informační vědy, kterej měl jen slabejch šest set čtyřicet stran. Ale co by pro studenta jeden neudělal, že ano... Zamračil jsem se a úplně jsem se v tu chvíli v přemýšlení zasekal. *Student?* Naprosto neoddiskutovatelně jsem cejtil, jak mi ten pojem a všechny ty dokonale provázané asociace protýkají mezi prsty jako kafe do klávesnice notebooku. Prostě tam ten pojem byl, a najednou ne a zůstala po něm jen divná ulepená pachuč. Ale co se dalo dělat? Připomínalo mi to ty situace, kdy si už jako myslíte, že máte něco jasně daný, ale na poslední chvíli se všechno strašně podělá. Takže jsem se vrátil k padání, protože u toho se snad nemohlo podělat vůbec nic. Nebo jsem si to alespoň myslel.

Tak jsem na chvíli zavřel oči, abych to otestoval. Napřed jsem to zkusil jen na těch pár nevěřin. Jestli se jako něco stane a všechno to zmizí nebo jestli se třeba nepřiblíží ke dnu. Když jsem zase rozlepil víčka, bylo to tam pořád. Běloba. Zrcadlo. Já. Pohyb dolů. Nekonečící prohlubeň. Nuže, když tomu bylo tak, nebylo zbylí a následující věc byla naprosto neodvratná. Dal jsem si dvacet.

No dobrá. Možná to nebylo dvacet, ale třicet. Každopádně když jsem se probudil, zbejvalo mi se na sebe jen kysele zašklebit. Byl jsem tam pořád! Prostě pořád! Natáhl jsem ruku k tomu zrcadlu a zkusil jsem ho chytit. Samozřejmě to byla marná snaha, jen tak si popřít zákony fyziky, ale bylo dobrý vědět, že alespoň nějaký známý zákony i v tomto neprostoru fungují. A pak mi něco došlo. Jak jsem mohl vědět, že padám do bílého neznáma, když padám zády napřed? Vůbec jsem tak přece nemohl usoudit podle toho, že všechno kolem mě a nade mnou bylo bílý. Co když tam dole byla černá. Nebo pro vyváženost obou možností černobílá šachovnice? Nebo různý odstíny černý? Musel jsem se potutelně usmát nad tou referencí na Pratchetta. A pak jsem se, věrně vlastním ideálům literárních hrdinů, který neváhali pokoušet štěstí, pokusil otočit.

Nešlo to. Takže jsem si pro změnu připadal jako jinej hrdina. Jako brouk na krovkách. *Ještě že tě rodiče nepojmenovali Řehoř,* pomyslel jsem si a s nádechem tragikomického si odfrknul. Zrcadlo mi můj zlostnej výraz okamžitě vrátilo, v tomhle byly tyhle vymoženosti fakt skvělý.

Tak už mě nechte spadnout! řekl jsem svému odrazu a všem, kdo mě pravděpodobně sledovali jako pokusnou myš. Pokud tohle všechno nebyl sen ani vtíp, co kdyby to byl ten legendární únos mimo-

zemšťany? Nebo naši planetu sežrala zbloudilá singularita a já přepadl přes horizont událostí natažené jako velmi dlouhý částicový králik. *Vzdej to, v tomhle máš vážně mezery,* umravnil jsem své rozpustilý nápady, který nejspíš vůbec nedávaly smysl.

Jenže pak se něco vážně začalo dít. Z toho bílého všeho se začal ozejvat podivnej šelest. Nejdřív to bylo jako vzdálený poryv větru v lese na kopci. Ale pak to začalo připomínat šumění moře. Než jsem stihl sám se sebou a svým odrazem rozebrat, jestli třeba nejsem jen rozteklej na horkým slunci někde v Emirátech na pláži, obklopal mě ten zvuk úplně celého. A já konečně pochopil.

Bylo to šustění stránek. Tisíců a tisíců stránek.

A takřka hned, jak jsem si to uvědomil, se do toho šelestu přidávaly i hlasy. Mužský, ženský, dětský, našťvaný i veselý. A říkaly všechno možný.

...Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi...

...Bývalo veselo před polanskou farou, když jarní slunce sklánělo zlatou hlavu za vrcholky hor a v korunách starých lip, obklopujících vesnický kostelíček, to tajemně šeptalo, mluvilo a zpívalo...

...Pak Velký Vont povstal a pravil: „Budme svorní!...

Ty věty proplouly kolem mě, já je ani nechytil, ale leply se na mě – inu, jako to nechutně přeslazený kafe. A dřív než jsem se stihl ve své genialitě přirovnat ke klávesnici notebooku, se mi všechny ty věty a ten šelest vlyly do bytí. Jinak to asi nedovedu popsat. Prostě se hruly do mé hrudi a já měl to ševelení až v konečcích chlupů na prstech u nohou. Ale cejtil jsem se najednou jak superhrdina, co právě získal své nadpozemský schopnosti. Začal jsem se smát.

Pak se všechno jak ve správném akčním filmu zrychlilo a následoval obligátní dramatickej průlet do zatmívačky.

„Kdy tu bude ta rychlá?“

„Říkali pět minut. Hele, probírá se.“

„No konečně, už jsem se začínala bát. Aleši, slyšíš mě?“

Otevřel jsem oči. Tentokrát skutečně. V uších mi pořád hučelo, ale ty hlasy jsem dobře rozeznal. Kolegyně? Mrknul jsem, že slyším.

„No tak, v klidu, už je to dobré,“ řekla jedna z těch dvou tváří, co se nade mnou skláněly. Zamrkal jsem znovu a podařilo se mi na obě zaostřit. Vážně to byly Katka a Andrea, kolegyně. Takže vzhledem ke své pozici jsem vážně ležel na podlaze. A v knihovně? Otočil jsem hlavu, abych zahlídl za okny padající sníh a hlouček okounějících studentů. To byla chyba. Přímo prostředkem čela mi projela ostrá kudla bolesti. Zachrčel jsem a sáhl si na něj rukou. Žádnou kudlu jsem samozřejmě nenahmatal.

„Tys nám ale nahnal strach,“ zasmála se Katka nervózně, nejspíš uklidněná tím, že se hýbu. „Spadnout při zdobení stromečku... A to se ti ani nemůžu smát, že to byla víceň. Zkazil jsi mi plán.“

„To mě těší,“ prohlásil jsem suše. Na prstech jsem měl trochu červený. „Asi jsem zakrvácel koberec, ne?“ konstatoval jsem omámeně. „Martina mě zabije.“ Šéfová byla skvělá ženská, ale těžko říct, co udělá, až zjistí, jak se věci mají. Andrea pobaveně pohodila hlavou. Alespoň někomu nevalil takovej pohyb.

„Bud' v klidu,“ řekla Andrea. „Po Vánocích je chtěla nechat vyměnit. Ve všech patrech.“

Tentokrát jsem zachrčel útrpně, a nikoliv z důvodu úrazu hlavy. Představil jsem si, co všechno bude potřeba vytahat a přestěhovat a kdo všechno to nejspíš bude dělat, a výraz mi zatrnul. Je škoda, že jsem nad sebou neměl žádné zrcadlo, jen šed' stropu z ultramoderního materiálu. A jak jsem tak zíral nahoru, uvědomil jsem si, že i tohle byl život knihovníka. Knihovníka-superhrdiny s nejrozličnějšími schopnostmi a variacemi na dovednosti. Jen mě docela zajímalo, kdo bude mým sokem.

„Jestli se prokáže, že to bylo porušení BOZP, tak to bude vážně problém,“ ozval se ode dveří výtahu přibližující se mužskej hlas. To byl Jarmil, kolega, co se pyšnil výraznou mírou praktickýho pesimismu.

Vyzývavě jsem se rozesmál a jen já věděl proč.

Tak šťastný a veselý, Jarmile.

Ilustrace: Kristýna Plíhalová

Polabská vrba a Vánoce

Polabská vrba může být jiva, která se sklání nad hladinu řeky Labe. Polabská vrba může být vrba, které by svá tajemství svěřil král Lávr, kdyby žil v Polabí. Může být Polabská vrba soutěž? Může.

Foto: archiv Knihovny E. Petišky

V brandýské knihovně pořádají pro seniory celou řadu akcí

Knihovna Eduarda Petišky vyhlásila v letošním roce již devátý ročník literární soutěže *Polabská vrba*, která je určena těm dříve narozeným. Projekt vznikl v roce 2014 jako společný nápad knihovnic a pracovnic domu s pečovatelskou službou. Vyhlašovatelem soutěže bylo město Brandýs nad Labem–Stará Boleslav a Knihovna Eduarda Petišky. V prvním ročníku, který byl určen účastníkům z polabského regionu, bylo cílem soutěže získat vzpomínky na doby dávno minulé v písemné podobě.

Soutěž se dočkala velké odezvy. S ohledem na to, že se nám již v prvním ročníku soutěže sešly literární příspěvky z celé republiky, jsme se rozhodli informovat o konání Polabské vrby organizace z různých regionů a dostat ji tak do širšího povědomí. Postupem času jsme obohatili propozice soutěže o zadání ústředního tématu příspěvků. Na výběru námětu pro další ročník se kromě členů poroty a pracovníků knihovny podíleli i vítězové jednotlivých kategorií v konkrétním roce. Témata byla následující: *Jak jsme si hráli, Moje první láska, Můj životní vzor, Co jsme doma jedli, co jsme doma vařili, Křížem krázem aneb Jak jsme cestovali*. Námětem letošních prací byly *Vzpomínky na babičku a dědu*, téma roku 2022 zatím neprozradíme.

Soutěž vyžaduje hodnocení, hodnocení vyžaduje porotu. I tu naše soutěž má. Porotci jsou vybíráni z řad představitelů města, regionálních autorů, ředitelů spřátelených institucí a jedinců, pro které je práce se seniory celoživotní náplní. V porotě zasedali např. ředitelka muzea, vedoucí odboru kultury města Brandýs nad Labem–Stará Boleslav, básníci a každoročně také zástupci knihovníků. Porota uděluje několik cen v různých kategoriích, které se občas mění. V letošním roce byly uděleny ceny v těchto kategoriích: *Poezie, Próza, Téma roku, Vzťah k regionu* a několik zvláštních cen: *Zvláštní cena Knihovny Eduarda Petišky, Zvláštní cena Kolegiátní kapituly sv. Kosmy a Damiána ve Staré Boleslavi, Zvláštní cena za humor a Cena pro tým*.

K vyhodnocení patřilo předávání cen a diplomů v prostorách knihovny, domu s pečovatelskou službou nebo v zasedací místnosti městského úřadu. Patřila k němu možnost osobního kontaktu účastníků soutěže, kteří se sjížděli z celé republiky. Minulý čas je zde na místě. V posledních dvou letech se osobní setkání nekonalo. V loňském roce jsme požádali seniory, aby svůj příspěvek načítali a zveřejnili na YouTube. Podařilo se. Výsledek můžete shlédnout na našem kanálu Polabská vrba (<https://www.youtube.com/channel/UCiLDHls2jkvoCmKKAQizpDA>). Ani letošní vyhlášení vítězů neproběhlo. Doufáme, že příští rok spojíme obě setkání v jedno.

Ačkoliv samostatné téma Vánoce zatím nebylo v rámci literární soutěže Polabská vrba navrženo, příspěvky s vánoční tematikou se objevily a nyní si jeden z nich můžete přečíst na s. 433–434.

VĚRA KRAJÍČKOVÁ | vera.krajickova@knihovna.brandysnl.cz

Kosmetická kazeta k Vánocům

JANA FAFEJTOVÁ

Vánoce jsou neopakovatelné svátky a také vzpomínky na jejich prožívání s námi většinou jdou celým našim životem. Se mnou určitě. Jako malá jsem vyrůstala v jakési okrajové rezidenční pražské čtvrti, Liboci. Skoro všichni se tam navzájem znali, taková jedna velká rodina, která spolu dobře vycházela. V místě samém bylo jen pár těch nejnnutnějších obchůdků, ale všem to tehdy naprosto stačilo. Žádné potravinové samoobslužné řetězce tehdy nebyly a v místních malých krámcích se při nákupu docela dlouho čekalo. Tehdy to vůbec nikomu nevadilo, čekání nikdy nebylo nevráživé, ale naopak plné povídání, zvědavosti a lidské pospolitosti.

Mě samotnou nejvíce fascinovala místní drogerie. Jak jsem mohla, tak jsem tam ochotně chodila nakoupit všechno, pro co mě z domova poslali. A samozřejmě, že jsem si nikdy nenechala ujít také příležitost nákupu společně s mojí mámou. V té drogerii měli všechno možné, dokonce v rohu velký sud s petrolejem a menší s technickým benzinem – něco takového by už dnes vůbec nebylo možné. Ovšem největší kouzlo se v drogerii objevovalo pravidelně asi měsíc před Vánocemi. To pan Janoušek, co mu obchod patřil, důmyslně umístil do celého proskleného výkladce obrovský papírový

betlém s množstvím figurek. Chodila jsem si ho prohlížet snad denně a vždy znovu a znovu jsem u výkladní skříně byla naprosto unešená. Dokonce jsem dost často doma vyškemrala povolení jít tam večer, kdy celý výklad byl nasvícený několika žárovkami, a ty dokázaly roztřípyt sních, ve kterém byl celý betlém rozmístěn. Moje máma říkala, že tam pan Janoušek vytváří sních nasypaním hrubé krystalové soli nebo mýdlovými vločkami – obojí se totiž u nich prodávalo. Pro mě to byl tehdy ovšem pravý studený a jiskřící sních.

Kolem vlastního betlému vyplnil pan Janoušek volný prostor nejrůznějšími kosmetickými věcmi jako voňavkami, toaletními mýdly, pudřenkami s pudrem, hřebeny snad ve všech barvách, co vůbec byly, malými hřebínky do vlasů, sponami, rtěnkami, zrcátky a co já vím, čím ještě dalším. Tehdy se neříkalo, že je kosmetika v krabičce, ale v kazetě. Některé kazety měl pan Janoušek zavřené, zabalené už jako dárky a převázané mašlí, jiné měl pootevřené, aby do nich bylo vidět. V menších kazetách bývala většinou malá lahvička nějaké kolínské a mýdlo, v těch větších býval kromě voňavky a mýdla i nějaký krém na ruce. A v těch nejmenších bývalo jen mýdlo, ale ne jen tak obyčejně položené, bývalo v hedvábném papíře, většinou ve tvaru vajíčka se zdobnou papírovou páskou a s názvem, jako třeba Astrid, Alice, Daroma. A samotné kazety bývaly umně vylepené tapisérií z jemné, většinou lesklé saténové látky. Tu nejmenší kazetku jsem tam kupovala jako vánoční dárek pro mámu. Na větší jsem nikdy neměla peníze, ale i tak jsem z té malé byla u vytržení. Bylo to pro mne vždy dlouhé rozhodování, kterou koupit a zda místo kazetky nekoupit modrou krabičku krému označenou Nivea, na kterou by moje úspory také tehdy stačily a ještě by mi pár korun zbylo. Nejvíce se mi však přece jenom líbila mýdla, přesně mýdlo značky Elida, a tak jsem mu vždy při nákupu dávala přednost. Navíc mýdlové vajíčko Elida bylo zabalené v nádherném bleděmodrém papíru a proužek kolem sebe mělo buď bílý, anebo stříbrný.

Už tam dávno nebydlím a také drogerie už není – jen ten původní dům stále stojí na rohu Libocké a Jenečské ulice. Je sice celý přestavěný a zmodernizovaný a nemá už ani náznak něčeho,

čemu se kdysi říkalo obchod s výkladní skříní. Pokud mě tam však občas nějaký ten vzpomínkový vítr přece jenom zavane, vidím to tam pořád, stejně jako kdysi dávno, figurky v betlémě, třpytivý sníh, kosmetické kazety, celou tu pohádkovou vánoční atmosféru malé holky.

Když máma umřela a já jsem pak likvidovala její věci, našla jsem u ní v prádelníku jednu tu maličkou kosmetickou kazetu, co jsem jí kdysi dala pod stromeček. Odnesa jsem si ji domů jako vzpomínku na svoje dětství, na mámu a na hodně dárné Vánoce. A k tomu betlémě jen to, že jsem později ve svém životě viděla desítky a desítky dokonalých betlémů – papírových, dřevěných, keramických, perníkových, nehybných i mechanických, moderních i historických, s českým sněhem nebo s tropickými palmami, ale žádný už nebyl tak naplněný tajemným kouzlem jako ten, co býval ve výkladní skříní v drogerii!

Ilustrace: Kristýna Plíhalová

Šťastné a veselé

JAN HARNUŠEK

Lenka ustala v předcítání, když sebou lehkým překvapením trhla. Noční nebe prozářila padající hvězda, po které ještě několik krátkých chvil zůstala pomalu mizející světelná čára. Ostatní hvězdy si odchodu své sestry nevěšimaly a dále šibalsky pomrkávaly na ty, kteří jim chtěli věnovat chvíli svého času.

Zvedl se lehký, přesto však ledový vítr, který se prohnal zasněženou loukou a roztančil větve stromu, pod nímž Lenka seděla. Ji samotnou pak políbil na rudé líce. Přitáhla si kolena k bradě, zachumlala se do šátku a sykla chladem.

Pod tím stromem jsme se scházeli už v dětství. Sloužil nám jako pikola při hře na schovávanou, jako rozhledna i jako držák na houpačku a na podzim jsme shrnovali listí, aby měli ježci kde spát. Když to tak vezmu, v dospělosti se toho tolik nezměnilo. Vlastně až na jedno – už jsme se s Lenkou nevidali tak často.

A ač teď už musela být jistě velmi prochládlá, měla dost odhodlání, aby dodržela naši tradici. Vždy jsme si navzájem rádi předcítali z našich oblíbených knih, a pokud nám to počasí dopřálo, vždy to bylo právě pod naším stromem.

Přečetla znovu poslední větu na konci stránky, kterou načila předtím, než ji vyrušila noční obloha a chladný vítr. Neohrabaně se snažila ve svých tlustých pletených rukavicích přetočit stránku. Trochu mi jí bylo líto, ale spíš mi to přišlo zábavné.

Louku zalévalo světlo stříbrného měsíce a odráželo se ve sněhu jako tisíce malých diamantů. Jednu část obzoru vyplňovala černá silueta nedalekého lesa, druhou pak vesnice, která se snažila dnešní noc svitem pouličních lamp přikrýt oranžovým pláštěm.

Byla krásná, klidná noc. I těch jsme tu společně zažili hodně, ale ty v zimě, obzvlášť když napadl sníh, jsem měl vždy nejraději.

Lence se podařilo stranu otočit. Odkáslala si, vydechla obláček páry a pokračovala v předcítání mé oblíbené knihy.

Nikoho jsem nikdy neslyšel předcítat s takovým zápalem a nasazením. Pro každou postavu si dovedla vymyslet vlastní barvu hlasu a způsob řeči a držet si ho po celou dobu čtení. A nejen to – Lenka uměla skvěle používat i drobná gesta a hlavně pak mimiku ve tváři. V jednu chvíli se smála jako potrhá, jindy její obličej zastínil oblak smutku, mluvila pomalu nebo jako opilá. Do toho všeho dokázala vykouzlit tisíce nálad, byť jen rty, které nepotřebovaly slova k tomu, aby promluvily.

Dospěla do momentu v ději, o kterém velmi dobře věděla, že patří k mým nejoblíbenějším. Odtrhla zrak od knihy, podívala se mým směrem, mrkla jedním okem, potáhla nosem a usmála se.

Milovat jsem na ní mohl spoustu věcí – ať už to byly drobné pihy kolem nosu, dolíčky ve tvářích nebo i mrazem zčervenalý nos – ale její úsměv mě vždy odzbrojil. Ten úsměv byl klíčem i bránou. Ten úsměv byl součtem toho všeho, čím pro mě Lenka byla. Ten úsměv říkal „jsem doborosrdčná, laskavá, vděčná, že se mnou jsi, mám tě ráda, vždy ty pro tebe budu...“

Z očí jí vyhrkly slzy, snad to bylo jen všudypřítomným mrazem, a pustila se do čtení. V průběhu se jí začal chvět a lámat hlas, otrásla se čím dál tím víc a ke konci přes slzy v očích ani neviděla na slova, která četla. Musel jsem ji obdivovat, protože se jí to nakonec povedlo přečíst až do konce. Ve stejnou chvíli však zaklapla knížku, odložila ji, zakryla si dlaněmi tvář a propukla v tichý pláč. Chtěl jsem ji obejmout. Tak moc jsem chtěl, ale nešlo to.

Dívka v mrazu usedavě pláče a je plná smutku. Krajina však zůstává neměnná – sníh se stále vesele třpytí, měsíc s hvězdami dodávají naději bloudícím, holé větve stromu hravě bubnují jedna o druhou.

A Lenka byla v tomto všem sama. Ona, zimní krajina a náhrobek. Přešla k němu a přečetla si jméno, které se skvělo i na obálce knížky.

Teď to chápu. Jsem sobec a idiot. Vždycky jsem myslel, že by to takhle bylo lepší. Kdybych odešel já a ne ona. Mohla tu být dýl a žít šťastný život. Do této chvíle jsem si to skutečně myslel. Jenže pokud mě milovala tolik jako já ji... nikdy bych nechtěl, aby cítila to hrozné osamocení, tu tíhu smutku. Věčné hlodání v mysli, které nedá člověku spát a nutí ho přemýšlet, co se mohlo stát jinak, aby to takhle nedopadlo.

Čtu si její jméno na obálce knihy. Zvedám se od stromu a přecházím k jejímu náhrobku. Prsty přejíždím po zlatě vyvedeném nápisu *Lenka*. V té chvíli klesám na zem.

„Takhle to teď bude už navždy?“ vzlykám a hledím na hvězdy. Cítím se jak na dně studny, ze které není úniku. A nad hlavou světla naděje. Naděje na co? Že se snad ještě někdy setkáme? To ona byla vždycky snílek plný optimismu. Teď ale už není jak pokračovat. Nejde to nijak změnit. Takhle to prostě skončilo.

Znovu otevírám knihu a listuji až k úplnému závěru.

Jejich pohledy se střetly. V místnosti se rozhostilo ticho. Bylo ale jiné než to, které mezi nimi bylo před měsícem. Tehdy měl chuť jako nikdy předtím najednou zmizet a ocitnout se na druhé straně světa. Věděl, že to všechno zpackal a že se to už nedalo vrátit. O to víc byl ale vděčný, že toto ticho bylo klidné, skoro až příjemné. Nina se usmála. „Vím, že to bude znít jako klišé, ale naděje umírá poslední.“

Doteď jsem si toho nikdy nevšiml, ale po té větě už nic nenásledovalo. Žádné *Konec* nebo *Pokračování příště*.

Knihu jsem zavřel a odložil. Poté jsem vstal, usmál se, zapálil svíčku a položil na náhrobek ruku.

„Tak šťastné a veselé, ty moje Naděje.“

Zamával jsem hvězdám a kdoví, snad i Lence. Láskyplně jsem schoval knihu do kabátu a vydal se domů ke štědrovečerní večeři.

Ilustrace: Kristýna Plíhalová

Home office, výkon práce z domova, výkon práce mimo pracoviště

Zažili jsme dobu, kdy jsme vlivem různých zákonných opatření museli čelit novému fenoménu, a to omezovat přítomnost zaměstnanců na pracovišti. Vláda vyzývala zaměstnavatele, aby se sjednávala práce mimo pracoviště zaměstnavatele a i zaměstnanci sami vyžadovali po zaměstnavatelích – z důvodu strachu z nákazy – uzavírání dohod o výkonu práce mimo pracoviště. V souvislosti s tím si troufnu říci, že legislativa, která by tuto problematiku regulovala, nebyla dostatečně připravená na užití v praxi.

Existuje sice ustanovení § 317 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“), které zní: *Na pracovněprávní vztahy zaměstnance, který nepracuje na pracovišti zaměstnavatele, ale podle dohodnutých podmínek pro něj vykonává sjednanou práci v pracovní době, kterou si sám rozvrhuje, se vztahuje tento zákon s tím, že a) se na něj nevztahuje úprava rozvržení pracovní doby, prostojů ani přerušení práce způsobené nepříznivými povětrnostními vlivy, b) při jiných důležitých osobních překážkách v práci mu nepřísluší náhrada mzdy nebo platu, nestanoví-li prováděcí právní předpis jinak (§ 199 odst. 2) [myšleno nařízení vlády č. 590/2006 Sb.] nebo jde-li o náhradu mzdy nebo platu podle § 192; pro účely poskytování náhrady mzdy nebo platu podle § 192 platí pro tohoto zaměstnance stanovené rozvržení pracovní doby do směn, které je zaměstnavatel pro tento účel povinen určit, c) mu nepřísluší mzda nebo plat nebo náhradní volno za práci přesčas ani náhradní volno nebo náhrada mzdy anebo příplatek za práci ve svátek.* Toto ustanovení se však, jak z textu vyplývá, týká pouze části zaměstnanců, se kterými se dohoda o výkonu práce mimo pracoviště sjednává, a to pouze těch, kteří si rozvrhují pracovní dobu sami.

Podmínky a pravidla práce mimo pracoviště zaměstnavatele

Samozřejmě musíme rovněž dodat podmínky závislé práce zaměstnance, jak ji definuje zákoník práce. Závislá práce musí být vykonávaná za plat nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele, popř. na jiném dohodnutém místě. A právě konec předchozí věty je stěžejní pro konstatování, že zákoník práce v ustanovení § 2 odst. 2 umožňuje výkon práce zaměstnance i na jiném místě než na pracovišti.

Je vhodné stanovit pravidla výkonu práce z domova nebo jiného místa než pracoviště zaměstnavatele do interních předpisů organizace. Nabízí se zavést a rozvést podmínky pro vykonávání práce mimo pracoviště zaměstnavatele v pracovním řádu nebo v jiném vnitřním předpisu zaměstnavatele. Tím se docílí toho, že poskytování bude transparentní pro všechny zaměstnance organizace. Základní obecné podmínky práce mimo pracoviště uvádíme do pracovní smlouvy, případně do jejího dodatku, konkrétní specifické podmínky práce mimo pracoviště zaměstnavatele se však uvádějí do samostatné dohody o výkonu práce mimo pracoviště.

Je ovšem jasné, že výkon práce mimo pracoviště zaměstnavatele není vhodný pro všechny

zaměstnance organizace. Někteří z podstaty své činnosti vykonávat práci mimo pracoviště zaměstnavatele nemohou, někteří nedisponují příslušným vybavením, které potřebují pro svou práci, někteří z principu nechtějí pracovat z domova apod. Důležité je však si uvědomit, že výkon práce mimo pracoviště zaměstnavatele nemůže organizace přikázat zaměstnanci. Zákoník práce jasně stanoví, že se musí jednat o oboustrannou dohodu. A abychom proces práce mimo pracoviště zaměstnavatele mohli řídit, je nezbytné v prvním kroku udělat selekci pracovních míst, která se zdají být vhodná pro práci mimo pracoviště zaměstnavatele. Svou důležitost zde hraje charakteristika práce i potřebnost zaměstnance na pracovišti zaměstnavatele. Poté přistoupíme k výběru jednotlivých zaměstnanců, kterým se umožní pracovat na jiném místě než pracovišti zaměstnavatele; zde je nutné zohlednit osobnostní charakteristiky zaměstnance, schopnost zaměstnance sebeřízení apod.

Nesmíme rovněž opomenout provést analýzu rizika sjednávaného místa pracoviště (možné zpracovat například za pomoci zaměstnancem předložené dokumentace, např. návodu výrobce, fotografií pracovního místa, zaměstnavatelem vyhotovených kontrolních listů; analýzu rizik je také možné zpracovat přímo na místě), a to z toho důvodu, že organizace zodpovídá i za zaměstnance s výkonem práce mimo pracoviště, tedy musí být dodržena všechna bezpečnostní kritéria kladená na bezpečné pracoviště. Proto bude nezbytné zhodnotit rizika a navrhnout opatření pro zlepšení stavu „domácího pracoviště“ (návrh na vybavení pracoviště zařízením, které poskytne zaměstnavatel, popř. zaměstnanec podle dohody a finanční spoluúčasti zaměstnavatele). Následuje realizace opatření zaměstnavatelem nebo zaměstnancem podle dohody a za finanční spoluúčasti zaměstnavatele, vše se řádně zkontroluje a může se přejít k uzavření právního dokumentu umožňujícího výkon práce z domova.

Komunikace mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem

Jak jsem již uvedl, výkon práce z domova je založen na principu důvěry zaměstnavatele v zaměstnance a neplatí, že když pracuji na místě mimo pracoviště zaměstnavatele, mám prak-

ticky volno a neodvádím požadovaný výkon práce či nesplňuji předem stanovené podmínky. Proto je vhodné do dohody uvést konkrétní požadavky na zaměstnance, jako je způsob komunikace mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, kdy je povinen být dosažitelný, kdy bude odesílat výsledky své práce. Protože se může stát, že se zaměstnanec při práci z domova neosvědčí, je vhodné uvést do dohody rozvazovací podmínky, tj. například že zaměstnavatel i zaměstnanec jsou oprávněni odstoupit od dohody o výkonu práce mimo pracoviště, a také je nutné uvést lhůtu, kdy je takové odstoupení účinné (např. po uplynutí pěti pracovních dnů od doručení oznámení o odstoupení zaměstnavateli nebo na e-mailovou adresu zaměstnance).

Do dohody se doporučuje uvést, že zaměstnanec bude dodržovat parametry bezpečného pracovního prostředí, přičemž zaměstnanec musí být o dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci poučen. Pracoviště zaměstnance by mělo být umístěno tak, aby bylo možné vykonávat práci nerušeně, temperováno na teplotu v rozmezí 20–27 °C, klidné s hlukem nepřekračujícím 65 dB, vybaveno lékárníčkou, vybaveno ideálně pracovním stolem s polohovatelnou výškou pracovní desky pro možnost střídání práce vstoje a vsedě (minimálně však s výškou pracovní desky 72 cm), vybaveno vhodným pracovním sedadlem, které odpovídá antropometrickým parametrům zaměstnance, minimálně s nastavitelnou výškou sedadla, sklonem zádové opěrky a vybaveno vhodně nastavitelnými područkami, vybaveno takovou technikou, která umožní práci ve vhodné fyziologické poloze (mj. například nastavitelný monitor, ergonomická klávesnice a myš, podložka pod myš, podložka pod nohy). Opravdu toho není málo, co musí zaměstnavatel zohlednit, aby se zamýšlel nad umožněním práce mimo pracoviště zaměstnavatele. Tímto bychom měli splněné formální zákonné podmínky pro řádný výkon práce z domova.

Nesmíme však zapomenout na evidenci pracovní doby zaměstnance, proto by si vedoucí zaměstnanec měl stanovit se zaměstnancem, jak bude vedoucí stanovovat plán práce, jak bude zaměstnanec vykazovat svou činnost či periodicitu předkládání výkazu práce, jak se bude vykazovat činnost pro jednotlivé dny apod.

Odlisný režim

Výkon práce mimo pracoviště zaměstnavatele má svá pozitiva i negativa a pro úplnost informací se doporučuje vždy upozornit zaměstnance i na ty skutečnosti, kdy může být zaměstnanec negativně zaskočen, že se aplikují jiná pravidla právě pro tento režim. Přečtěte si pozorně již zmíněné Nařízení vlády č. 590/2006 Sb., které stanoví okruh a rozsah jiných důležitých osobních překážek v práci. Zaměstnanec vykonávající práci z jiného místa než pracoviště zaměstnavatele nemá nárok na náhradu platu v případě vyšetření či ošetření ve zdravotnickém zařízení, pracovně-lékařské prohlídky, vyšetření nebo ošetření v souvislosti s výkonem práce, přerušení dopravního provozu, zpoždění hromadných dopravních prostředků, znemožnění cesty do zaměstnání, narození dítěte, doprovodu rodinného příslušníka do zdravotnického zařízení, pohřbu spoluzaměstnance, vyhledání nového zaměstnání.

Zákonodárci, vědomi si skutečnosti, že současné znění úpravy práce vykonávané mimo pracoviště zaměstnavatele je nedostačující, přistoupili k návrhu nové právní úpravy tohoto institutu. Jsem si vědom toho, že se bude tvořit nová Poslanecká sněmovna a tedy neprojednané legislativní iniciativy vztahující se k regulaci výkonu práce z domova propadnou, ale mohou být nově načteny. Proto upozorním na poslanecký návrh č. 1167/0, z kterého vybírám stěžejní návrhy:

- obecná výpovědní doba v délce 14 dní, pokud však zaměstnanec porušuje povinnosti zvlášť hrubým způsobem či opakovaně, činí výpovědní doba 48 hodin;
- zaměstnavatel bude moci nařídit práci z domova na nezbytně dlouhou dobu z vážných provozních důvodů či nepříznivých povětrnostních vlivů či živelné události, anebo opatření nařízených orgánem veřejné moci;
- zaměstnanec bude moci požádat o práci z domova a zaměstnavatel bude povinen vyhovět alespoň v rozsahu poloviny týdenní pracovní doby u zaměstnanců: osob se zdravotním postižením, osob pečujících o dítě, u matek;
- zaměstnavatel bude moci odmítnout pouze z vážných provozních důvodů či že povaha práce neumožňuje práci z domova;
- zaměstnavatel bude hradit náklady spojené s komunikací a další náklady, bude muset umožnit zaměstnancům kontaktovat se/setkávat se navzájem;
- zaměstnanec si bude muset rozvrhnout pracovní dobu sám;
- zaměstnavatel nebude moci vyžadovat výkon práce v době mezi 20.–6. hodinou, o sobotách, nedělích a po dobu svátků, nevyplývá-li z povahy práce nezbytnost práci v této době nařizovat.

RICHARD ŠČERBA | richard.scerba@nkp.cz

Neušlo nám

Nabídka České tiskové kanceláře

Česká tisková kancelář (ČTK) ve spolupráci s Evropským parlamentem nabízí knihovnám zdarma přístup do Infobanky ČTK se zpravodajstvím o evropských záležitostech.

Představuje to každý den v průměru stovku aktuálních zpráv z Evropy s ověřenými fakty a ve věcných a historických souvislostech. **Nabídka platí do prosince 2022.**

Poté bude možné přístup prodloužit za zvýhodněných finančních podmínek. Po domluvě je také možné rozsah databáze rozšířit.

ČTK je národní tisková a informační agentura, jejímž posláním je poskytovat objektivní a všestranné informace pro svobodné vytváření názorů. Stát neodpovídá za závazky agentury a agentura neodpovídá za závazky státu.

Přístup do databáze si můžete objednat na mailové adrese obchodni@ctk.cz nebo na +420 222 098 348. Nabízí se i zaškolení práce s Infobankou ČTK, a to on-line i osobně.

VÍT RICHTER | vit.richter@nkp.cz

Události

Městská knihovna roku 2021 – cena SKIP a SMO

Knihovny z celé republiky soutěžily o titul Městská knihovna roku 2021. Toto ocenění uděluje Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) a Svaz měst a obcí ČR (SMO).

Adepty v jednotlivých krajích vybírali krajští metodici/metodičky společně s regionálními výbory SKIP. Celkem se sešlo 13 nominací, které prošly dvoukolovým hodnocením komise ve složení: Vít Richter (NK ČR, předseda), Kateřina Hubertová (Knihovna města Hradce Králové), Marie Šedá (NK ČR), Daniela Divínová (Masarykova veřejná knihovna Vsetín) a Blanka Konvalinková (KVK v Liberci).

V prvním kole komise hodnotila dvě významné akce knihoven v uplynulém období, bodovala je podle jejich významu – společenského, celostátního či regionálního. Přihlížela k tomu, jaký vliv měly akce na místní komunitu nebo zda mohly zlepšit čtenářskou gramotnost u dětí. Na knihovny v poslední době dopadly následky pandemie koronaviru, proto komise rovněž přihlížela k aktivitám knihoven v této době a hodnotila, zda se knihovny dokázaly orientovat a uplatnit i v online prostoru.

Poté byly knihovny podrobeny zkoumání svých statistických údajů pomocí benchmarkingu a jejich výsledky spolu s hodnocením akcí pak vytvořily tabulku nejlepších osmi knihoven.

Během prvního kola se komise několikrát setkala – online – a diskutovala nad průběžnými výsledky.

Koncem srpna se pak komise vydala na cestu po osmi knihovnách, které postoupily do druhého kola hodnocení. Knihovny se v očích komise navzájem porovnávaly a hodnotily na místě – s pomocí sofistikované tabulky, obsahující téměř čtyřicet kritérií v několika kategoriích: informace o knihovně, její umístění, viditelnost a dostupnost, dále se hodnotily služby knihovny, její nabídka a vnitřní vybavení knihovny. Komise

hodnotila, zda je knihovna ve městě či na webu viditelná, je-li přístupná chodcům, cyklistům či automobilistům, maminkám s kočárky, zda je bezbariérová, či nikoli. Jakým způsobem knihovna vítá své návštěvníky, zda má v pořádku knihovní fond, co zajímavého svým čtenářům nabízí kromě běžného standardu. A v neposlední řadě se hodnotil vzhled, funkčnost a estetika prostor jednotlivých knihoven, zda vyhovuje seniorům, ale i dětem, zda je knihovna vybavena pro výukové účely a jaké má sociální zázemí.

Komise to měla mnohdy těžké – musela během této hodnotící „spanilé jízdy“ v osobním autě absolvovat přes tisíc kilometrů. Pak se rozhodovala nejen podle zadaných kritérií, ale též na základě zkušeností a individuálního vnímání té které knihovny. O každé návštěvě průběžně informovala na facebookovém profilu SKIP, kam posílala vždy krátkou informaci o navštívené knihovně včetně fotografií. Po návratu z cesty se nakonec sešla ještě jednou – opět online, aby prodiskutovala výsledky hodnocení a určila vítěze soutěže. Po zralé úvaze se komise shodla na tom, že v letošním roce budou oceněny a finančně odměněny tyto knihovny:

První místo získala **Městská knihovna v Se-milech** z Libereckého kraje; na druhém místě se umístila **Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově**, na třetím místě byla **Knihovna Bedřicha Beneše Buchlova v Uherském Hradišti**. Zvláštní cenu obdržela **Knihovna města Ostravy**. Ceny vítězným knihovnám předal 14. 10. 2021 v Zrcadlové kapli pražského Klementina předseda SKIP Roman Giebisch a místopředseda SMO Vlastimil Pícek.

Městská knihovna v Semilech

(<https://www.knihovnasemily.cz/>)

▪ Působí v nejmenším okresním městě ČR. Zde se podařilo vybudovat moderní, vzdušnou, bezbariérovou a nadčasovou knihovnu jako součást multifunkčního centra, kde ve vzájemné symbióze působí kavárna, kino i redakce místní kabelové televize. Mimo tradiční knihovnické služby knihovna nabízí i služby datové a reprografické. K využití je teen zóna, dětský koutek, probíhají zde čtenářské a tvůrčí dílny, autorská a pohádková čtení pro veřejnost, výstavy, přednášky, kurzy, tréninky paměti i univerzita třetího věku. Knihovna je živým společenským centrem a nabízí celou řadu nadstandardních služeb pro děti, mládež i seniory. Knihovna v malém počtu pracovníků dokáže realizovat i regionální funkce pro 68 knihoven regionu Semilsko, stejně jako zapojení knihovny do online prostoru v době covidu.

▪ ředitelka knihovny: Mgr. Jitka Šedinová – reditelka@knihovnasemily.cz

Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově

(<https://www.kkdvyskov.cz/>)

▪ V nově rekonstruované historické budově sídlí od roku 2003 spolu se základní uměleckou školou, se kterou spolupracuje při svých aktivitách. Knihovna má oddělení pro dospělé čtenáře, dětské oddělení, oddělení referenční, čítárnu, T-klub pro náctileté a K-klub pro dospělé uživatele. Knihovna okouzlí návštěvníka vnitřním výstavním prostorem, kde se snoubí světlá výmalba vstupní haly s barevnými akcenty vystavovaných obrazů. Svou bohatou činností beze zbytku naplňuje roli komunitního centra a zároveň nezapomíná ani na podporu regionu. Spolupracuje s celou řadou spolků a má velmi aktivní Klub přátel knihovny (v současnosti má již 130 členů a v letošním roce slaví již 10. výročí svého vzniku), který rozšiřuje spektrum jejích aktivit. Nezapomíná ani na všeobecnou podporu regionu (v roce 2020 v rámci cyklu „Vyškovsko má talent“ proběhlo 44 streamovaných besed s osobnostmi regionu). Pravidelně jednou týdně poskytuje v prostorách knihovny poradenskou službu spolek Ochrana spotřebitelů.

▪ ředitel knihovny: Mgr. Pavel Klvač – klvac@kdvyskov.cz

Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti

(<https://www.knihovnabb.cz/uvod>)

▪ Stálíce mezi nejlepšími českými knihovnami. Svou polohou v centru města přímo vybízí k návštěvě turisty i stálé čtenáře. Sídlí v budově bývalé synagogy, což znamená, že musí při poskytování služeb překonávat omezení plynoucí z památkového charakteru budovy. Nabízí kvalitní služby a drží krok s rozvojem technologií. Provozuje bezkontaktní výdej i příjem knih a speciální služby pro imobilní občany. Vyvíjí bohatou vydavatelskou činnost, která se snaží navázat na odkaz BBB, má Spolek přátel literatury a knihovny (zal. 1997). Je knihovnou, kde se zrodila nejúspěšnější akce na podporu čtenářské gramotnosti a dětského čtenářství *Noc s Andersenem*.

▪ ředitel knihovny: Mgr. Radek Jančář – reditel@knihovnabb.cz

Knihovna města Ostravy

(<https://www.kmo.cz/>; <https://www.kmo.cz/pobocky/podrouzkova/>)

▪ Zaujala především budováním poboček a zlepšováním jejich služeb. V tomto duchu dosahuje téměř dokonalosti a je „na špici“ všech českých knihoven. Všechny 28 poboček je v současné době rekonstruováno a obnoveno. Poskytují služby i znevýhodněným skupinám obyvatel, některé z nich jsou tak přímo zaměřeny. Aktuálním počinem je nově otevřená pobočka Podroužkova v Ostravě-Porubě, která se tak stala vlajkovou lodí komunitních aktivit v KMO (pozn. red.: blíže viz *Čtenář*, 2021, č. 11, s. 405–407). Pobočka díky rekonstrukci získala výborné podmínky pro své činnosti, a to v podobě dostatečného prostoru pro výpůjční oddělení a sálu pro vzdělávací akce. Je umístěna v sídlištní budově uprostřed revitalizovaného parku s hřišti pro nejmenší i teenagery společně se sociálním podnikem Mental Cafe a Svazem seniorů, což umožňuje nové a široké možnosti spolupráce. Na inspirativním budování moderní sítě poboček mají hlavní podíl vynikající manažerské schopnosti ředitelky KMO.

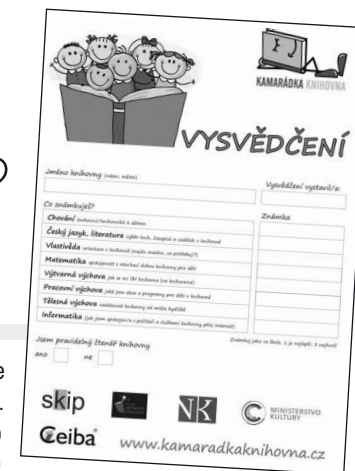
▪ ředitelka knihovny: Mgr. Miroslava Sabelová – sabelova@kmo.cz

S využitím podkladů členů hodnotící komise sepsala **BLANKA KONVALINKOVÁ** | konvalinkova@kvkli.cz

Události

Nejlepší kamarádka? Knihovna!

Ve čtvrtek 14. 10. 2021 byly vyhlášeny výsledky 8. ročníku soutěže o nejlepší veřejnou knihovnu pro děti – **Kamarádka knihovna**. Když se to řekne takto suše, zdá se, že vlastně o nic zvláštního nešlo. Ve skutečnosti byl ale poslední ročník tohoto celostátního klání mimořádný. A nejen tím, že v Zrcadlové kapli Klementina mohla být jeho ocenění poprvé v historii předána v rámci slavnostního udílení významných profesních titulů jako *Knihovna roku*, *Městská knihovna roku* či *Cena MARK*.

Soutěž Kamarádka knihovna vyhláší SKIP prostřednictvím své největší sekce, Klubu dětských knihoven (KDK), a to s odbornou garancí Národní knihovny ČR a v některých ročnících i pod záštitou Ministerstva kultury, jimž za podporu patří velké poděkování. Titul Kamarádka knihovna se uděluje od roku 2007 ve dvouletých intervalech s cílem motivovat knihovny k lepším službám a co největší vstřícnosti k dětským uživatelům. Nebude-li totiž dnes knihovna dětem dobrou kamarádkou, nebude mít zítra přátele mezi dospělými čtenáři. V posledních letech je hlavním partnerem společnost Ceiba, s. r. o., která nejen věnuje ceny vítězům (a když na to přijde, neváhá místo jedné nejlepší knihovny odměnit i knihovny dvě), ale zajišťuje dopravu porotců k finalistům, podílí se na hodnocení a poskytuje pomoc mnoha dalšími cestami.

Pravidla hodnocení se meziročně nezměnila. Z osmi hlavních a pěti doplňkových kritérií má stále největší váhu (10 bodů) spokojenost dětí s knihovnou – děti vystavují svým knihovnám vysvědčení, kde nejen známkují, ale hodnotí i vlastními slovy nebo obrázkem.

Průběh posledního ročníku (2020–2021) výrazně zkomplikovala protipandemická opatření s uzavřením knihoven i škol, která řadě původně přihlášených, bohužel, znemožnila dojetí v soutěži až do konce. Některé knihovny nestihly oslovit děti k vyplnění vysvědčení, nemohly uskutečnit připravené akce, lockdown se silně promítl do poklesu všech jejich výkonů. Snad proto nakonec raději

nevyplnily ani závěrečný dotazník? Účastníků Kamarádky knihovny tak bylo méně než v jiných letech a musely být zrušeny obvyklé kategorie podle velikosti měst. Snížený počet finalistů na druhé straně porotcům umožnil pobýt ve vybraných knihovnách mnohem déle a nahlédnout i pod pokličku jejich aktivit.

Komise, tentokrát ve složení Zlata Houšková (vedoucí projektu), Lukáš Pajer (Ceiba), Helena Šlesingerová (předsedkyně KDK) a ředitelky dvou vítězných knihoven předchozího ročníku – Kateřina Pechová (Dobříš) a Daniela Divínová (Vsetín), ověřovala pravdivost údajů, kvalitu prostředí a celkový dojem ve dvou červenových termínech. A síly byly v mnohém vyrovnané. Vždyť čtyři knihovny, mezi nimiž se o vítězi rozhodovalo, patří k nejlepším dlouhodobě, jsou inspirací a vzorem ostatním. I za covidu dokázaly v rámci svých konkrétních podmínek najít ty správné formy služeb pro děti – ať už bezkontaktní, přenesené do virtuálního prostoru, nebo do venkovního prostředí. Dohromady dostaly přes tisíc vysvědčení a jejich bodové skóre bylo těsné (u všech kolem 33 bodů). Soutěžní komise dlouho diskutovala, vážila výkony a argumenty pro jednotlivé aktéry, až došla k definitivnímu závěru.

Na 3. příčce se umístila Městská knihovna Nová Paka (Královéhradecký kraj). Odevzdala ale největší počet vyplněných vysvědčení (316) a vykazovala největší procento registrovaných čtenářů z dětských obyvatel obce (49). Druhé místo získala Městská knihovna Rokycany (Plzeňský kraj).

Byla nejlepší v počtu uskutečněných akcí pro děti (167).

Vítězný titul Kamarádka knihovna podobně jako ve dvou předchozích ročnících připadl dvěma knihovnám s dlouhou tradicí, dobrou energií a velkou soudržností kolektivu knihovníků – **Městské knihovně Rožnov pod Radhoštěm** (Zlínský kraj) a **Městské knihovně Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem** (Královéhradecký kraj). Obě jsou skvělé a vzájemně plně souměřitelné. Jejich vynikající práce s dětmi, byť je (zatím!) limitována prostorem, má stále rostoucí úroveň, a to kvantitativně i kvalitativně. V Rožnově o tom svědčí například nejširší provozní doba pro děti (35 hodin), největší počet výpůjček na jednoho dětského čtenáře (24) nebo největší roční přírůstek knih (786). Knihovnu ve Dvoře Králové mohou školáci navštívit už ráno v 7.00 hodin a prostory dětského oddělení tam zdobí nejen barevné obrazy namalované přímo na zeď, ale i živá zvířata v teráriích, půjčená ze slavné zoologické zahrady. Hučí tam jako v úle

– v přeneseném smyslu i doslova – knihovnice jsou kreativní a pilné a malí návštěvníci mohou vedle čtení a relaxace pozorovat i opravdový včelí úl za sklem (*pozn. red.:* obě knihovny a jejich práci s dětmi blíže představíme v nejbližších číslech *Čtenáře*).

Významnou měrou se do úspěchu vítězných knihoven promítá rovněž podpora zřizovatele. Např. ve Dvoře Králové byl u návštěvy komise přítomen i sám starosta města, který odpovídal na otázky ohledně budoucnosti knihovny.

S kamarádskou knihovnou je budoucnost dětského čtenářství v řadě našich měst tedy jistá. A co budoucnost Kamarádky knihovny? Před vyhlášením 9. ročníku v roce 2022 plánujeme uskutečnit v regionech na toto téma malý průzkum (více na <https://www.skipcr.cz/oceni/kamaradka-knihovna>).

ZLATA HOUŠKOVÁ

| zlata.houskova@gmail.com

HELENA ŠLESINGEROVÁ

| slesingerova@plzen.cz

Foto: archiv Zámecké knihovny Mořice

Cena MARK 2021 v rukou Tomáše Pavelky

Tomáš Pavelka byl navržen na ocenění za mimořádný přínos oboru, a to aktivní podporu knihoven v malých obcích, za skloubení práce starosty, knihovníka a studenta a také za série tříletých celorepublikových stáží organizovaných Sdružením místních samospráv pod názvem *Jak nastartovat obecní knihovnu?* a *Knihovna v obci*. Je hlavním iniciátorem spolupráce a propojování samospráv a knihoven. Jeho působení ve Sdružení místních samospráv pro šíření dobrého jména a chápání místa knihoven v malých obcích je jedinečné a velmi důležité pro jejich další rozvoj.

Tomáš Pavelka o své knihovně často referoval na různých seminářích na okresní i krajské úrovni. Od roku 2019 reprezentuje SKIP v krajské komisi soutěže Vesnice roku. V dalších letech se jeho energie přelila i do samosprávy, kde kandidoval do obecního zastupitelstva, ale nikdy neopomněl poukazovat na knihovnu a její význam pro život

obce. Stále kreativně přidával další služby (např. letos začali organizovat kroužek práce s robotickými stavebnicemi), ale také si uvědomil, že je třeba posílit marketing obecních knihoven zdola, tj. „vzdělávat starosty“. Ve spolupráci se Sdružením místních samospráv vymyslel a připravil projekt stáží v knihovnách – workshopů pro starosty a pracovníky samosprávy přímo ve vzorových knihovnách. Přednášejí tam odborníci patřící ke špičce českého knihovnictví. Jako nejmladší starosta v republice přistupuje k řízení obce moderním způsobem. Jednou z věcí, se kterou přišel, je vytvoření Komise rozvoje obce, která zahrnuje mimo představitele obce i architekta, zahradního architekta a knihovníka.

Letošní cenu MARK pro mladého knihovníka do 35 let, kterou uděluje SKIP, získal Tomáš Pavelka zcela po zásluze. Redakce časopisu *Čtenář* se připojuje ke gratulantům (*pozn. red.:* Tomáši Pavelkovi jsme ve *Čtenáři* věnovali samostatný příspěvek – 2021, č. 9, s. 310–311). *Zaznamenal –JaC–*

Udržitelnost rozvoje v knihovnách

Končí rok udržitelnosti v knihovnách, začíná rok udržitelnosti v knihovnách!

Jak je to možné? Když se v roce 2019 poprvé sešli zástupci knihoven s vedoucím Informačního centra OSN v Praze Michalem Brožou a položili základ nynější pracovní skupiny pro udržitelnost v knihovnách, provázela setkání sdílená důvěra v to, že by témata udržitelného rozvoje, resp. obecněji témata spojená s *Cíli udržitelného rozvoje* formulovanými Organizací spojených národů, mohla být knihovnám blízká.

Již samotný princip knihoven – půjčování namísto kupování, rovný přístup k informacím, veřejný prostor otevřený pro všechny – je v souladu s Cíli a přispívá k jejich naplňování. Nejen to, jak zdůrazňuje IFLA, mezinárodní knihovnická organizace, jejíž zástupci se na formulování Cílů také podíleli. Široce dostupné informace a rovný přístup k nim jsou přímo nutným předpokladem pro plnění těchto Cílů.

Zapojení SKIP

Průzkumem mezi českými knihovnami jsme si následně ověřili, že knihovny jsou si dobře vědomy, jak již nyní svou činností k udržitelnému rozvoji přispívají, a že zároveň mají zájem toto téma zařazovat i do svých vzdělávacích a komunitních aktivit; a některé už to dokonce dělají. Průzkum také potvrdil, že knihovnám by nejvíce pomohlo propojení s experty, které by mohly zvát na besedy, tipy na volně dostupné lekce a obsahy, návody, jak jít příkladem, a sdílení zkušeností a inspirace. Proto, když SKIP vyhlásil udržitelnost komunikačním tématem knihoven pro rok 2021, rozhodli jsme se zaměřit ze všeho nejdříve právě na posilování kapacit knihoven tak, aby se tématům udržitelnosti mohly věnovat ve svých vzdělávacích, komunitních a kulturních aktivitách pro čtenáře, uživatele, partnery i veřejnost obecně. Následně SKIP, otevřený inovacím, pozměnil koncepci ročních komunikač-

ních témat, rozšířil je na dvouletá, přičemž první rok je rokem přípravným, kdy se téma nejprve propaguje a usazuje v knihovnách, aby s ním v druhém roce mohly „vyjít ven“. Takže zatímco udržitelnost bude v roce 2022 hlavním komunikačním tématem knihoven navenek, dovnitř se chystá téma mediální gramotnosti, které v roce 2023 obrazně řečeno převezme štafetu.

Rok příprav na téma udržitelnosti: vzdělávání, zdroje, kontakty

Stěžejní aktivitou přípravného roku byl vzdělávací cyklus, sestávající z celkem 11 společných akcí a zhruba 45 společně strávených hodin. Děkujeme všem 37 zapojeným knihovnám za jejich aktivní účast a ochotu debatovat a sdílet se. Sedm online webinářů bylo postupně věnováno globálnímu a národnímu kontextu, pojmu odolnosti (resilience), biodiverzitě a udržitelnosti knižního trhu, možnostem konkrétních „udržitelných“ opatření na úrovni provozu, vybavení a budov knihoven, dále krajině a klimatu. Jejich cílem nebylo pouze poskytnout prostor expertům, ale také debatovat o tom, jak se vyslechnuté informace a poznatky mohou promítnout do fungování samotných knihoven. Vedle webinářů proběhly také tři fyzické workshopy zaměřené na zapojování komunit, upcyklaci a rukodělnou tvorbu a metody vzdělávání o klimatu, resp. o všech dalších komplexních a kontroverzních tématech.

Cyklus, v rámci něhož jsme se setkali s kolem třiceti třemi přednášejícími, lektory a hosty, vrcholí konferencí, která je pojatá jako veletrh sdílení a spolupráce a na niž jsme pozvali zástupce organizací a projektů, kteří chtějí knihovnám nabídnout zdroje, hotové lekce, programy či spolupráci (pozn. aut.: v době, kdy vzniká tento text, konferenci teprve připravujeme, vy už ale nyní můžete její výsledky sledovat třeba na naší facebookové stránce, viz dále).

Záznamy všech webinářů jsou ke shlédnutí na YouTube kanálu SDRUK, na nástěnce v Trello jsou pak k dispozici všechny informační zdroje, praktické rady, inspirace i hotové programy a lekce, které je možné v knihovnách využít. Ke sdílení informací, pozvánek, inspirace a know-how funguje také facebooková stránka (<https://www.facebook.com/udrzitelnostvknihovnach>) a skupina (<https://www.facebook.com/groups/764656777523392>). Informačně hodnotným obsahem jsme se také snažili plnit tuto pravidelnou rubriku. Každá knihovna se k podpoře *Cílů udržitelného rozvoje* může přihlásit vyvěšením plakátu IFLA, který jsme převzali a přeložili (pokud ho ještě nemáte, pište na Martina.Kosanova@nkp.cz).

Rok udržitelnosti: teď je to na vás!

Slavný britský přírodovědec a scenárista David Attenborough v souvislosti s klimatickou změnou napsal: *Jsem první, kdo problému skutečně porozuměl – a poslední, kdo má šanci něco s ním udělat*. Přestože zásadní rozhodnutí musí být učiněna jinde, i knihovny mohou přispět svým dílem. Jakkoli se může zdát v globálním měřítku nepatrný, i na lokální úrovni lze dosáhnout mnoha pozitivních změn a právě tyto malé činy mohou mít v součtu zásadní globální dopad. V příštím roce je tedy prostor zúročit výstupy z letošních aktivit a začít témata udržitelnosti zpracovávat ve vašich knihovnách pod hlavičkou *Udržitelnosti v knihovnách* jako jednotícího celoročního komunikačního tématu (pokud ještě nemáte logo, pište na Martina.Kosanova@nkp.cz). A i když potom pomyslnou štafetu převezme mediální vzdělávání, témata udržitelnosti zůstanou

aktuální a věříme, že v knihovnách najdou své místo a budou se dále rozvíjet. I tomu chceme jako neformální skupina *Udržitelnost v knihovnách* pomoci a v příštím roce chystáme další podpůrné aktivity.

Opět se můžete těšit na originální tematické plakáty SKIP; Městská knihovna v Praze vytváří a dá k dispozici kalendář *Cílů udržitelného rozvoje*. Především prostřednictvím Facebooku budeme dál průběžně informovat o všem důležitém z oblasti udržitelného rozvoje obecně a samozřejmě také o konkrétních příležitostech pro knihovny, ať už půjde o možnost získání finančních zdrojů na projekty podporující principy udržitelnosti, nabídky spolupráce, nebo nové metodiky a návody. Pokud nám bude osud a grantové komise přát, projde náš současný web (<https://udrzitelna.knihovna.cz/>) zásadní rekonstrukcí a plánujeme také podrobně dokumentovat vybrané „udržitelné“ akce či aktivity několika knihoven, z čehož bychom chtěli vytvořit metodiky, jak takové akce či aktivity připravit, provést a zhodnotit. V neposlední řadě bychom vaše úspěšné akce a aktivity chtěli zveřejňovat na webu Co dokáže knihovna (<https://codokaze.knihovna.cz/>), aby se jimi mohly ostatní knihovny inspirovat a abychom mohli médiím, politikům a dalším stakeholderům ukazovat, že knihovny se na plnění *Cílů udržitelného rozvoje* již podílí. A s tím nám můžete pomoci tak, že své aktivity popíšete a zašlete prostřednictvím formuláře, který je na této webové stránce k dispozici.

Tak tedy příští rok je to na vás, ale rozhodně na to nebudete sami. Pokud jste svého partnera, experta nebo zdroj informací ještě nenašli na konferenci, nástěnce v Trello, Facebooku či jinde, můžete se na nás kdykoliv obrátit na e-mailu udrzitelna@knihovna.cz. Co budeme vědět, zodpovíme, případně nasměrujeme a propojíme s někým, kdo ví víc. Udržitelný rozvoj je náročné a komplexní téma, přejeme vám, aby práce na něm byla pro vás především zdrojem radosti a poučení.

ONDŘEJ HUDEČEK | ondrej.hudecek@mlp.cz
ELIŠKA BARTOŠOVÁ | elusnica@gmail.com

REJSTŘÍK ČTENÁŘ 2021 | ročník 73

JMENNÝ REJSTŘÍK

BAĐURA, František:

Být múzou (vzpomínka na Zoru Šimůnkovou, 6/227

BARTÁKOVÁ, Renata:

viz NERADILOVÁ, Terezie – JANIŠOVÁ, Ivana, 1/28

BARTOŠOVÁ, Eliška:

Udržitelnost v knihovnách, 1/17 • Jak udržet udržitelnost?, 2/49 • Jak na Rok udržitelnosti v knihovnách?, 2/71

BARTOŠOVÁ, Eliška:

viz HUDEČEK, Ondřej, 12/443

BARTOŠOVÁ, Eliška:

viz KOŠANOVÁ, Martina – HUDEČEK, Ondřej, 5/192

BARTOŠOVÁ, Eliška – HUDEČEK, Ondřej:

Podcast o budoucnosti, ve které nám nepoteče do bot, 11/394

BĚHALOVÁ, Štěpánka:

viz VLASÁKOVÁ, Monika, 3/89

BÍLÁ, Anna:

Platformy pro knihomily 21. století, 10/343

BÍNOVÁ, Klára:

viz SUKOVÁ, Andrea, 7–8/276

BROM, Ondřej:

Knihovny se připravují na příchod nové generace uživatelů, 2/46

BROŽEK, Aleš:

Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2020, 2/67

BUBLOVÁ, Jitka – SLOUPOVÁ, Zuzana:

Knihovna v Otnicích získala novou tvář, 3/113

BUDKOVÁ, Alena:

Velikonoční stromy pod patronací knihovny, 5/198

BÜNTER, Miroslav:

Knihobox!, 5/193

CENIGOVÁ, Rozálie:

Česko-slovenský projekt *Záložka do knihy spája školy / Záložka do knihy spojuje školy*, 6/212

CERNIŠÁKOVÁ, Eva:

Přístupné webové stránky – příručka pro knihovny, 2/60

CÍSAŘ, Jaroslav (–JAC–)

(Dočasné) zpřístupnění knih online, 1/15 • Desátý Týden čtení dětem, 1/27 • Jak napomoci četbě Aloise Jiráska, 2/70 • Dvojrozhovor s Mgr. Blankou Konvalinkovou a PhDr. Danou Petřýdesovou z Krajské vědecké knihovny v Liberci, 4/136 • Co byste měli znát o J. A. Komenském, 4/150 • Rozhovor s Mgr. Tomášem Foltýnem, novým generálním ředitelem NK ČR, 5/176 • Bilance vydávání tištěných knih v ČR v roce 2020, 1. část, 7–8/258 • 2. část, 9/324 • Knižní bazar ve Vsetíně pomohl, 7–8/284 • Projekt Gutenberg, 9/318 • Cena MARK 2021 v rukou Tomáše Pavelky, 12/442

ČERNECKÝ, Jan:

Americká knihovna v Ústí nad Labem, 10/356

ČERNÝ, Michal – HUBATKOVÁ SELUCKÁ, Helena:

Informační gramotnost pro středoškoláky v knihovně – projekt *Onlife*, 6/208

DELONG, Jan:

Knihovnik by neměl být pasivní, 9/307

DEZORT, Jakub:

Hudba noční, předvánoční, 12/426

DOBRUSKÁ, Pavlína:

O spolupráci knihoven a škol, 12/458

DOKSANSKÝ, Adam:

viz HALADA, Jan – PRÁZOVÁ, Irena, 4/133 • 5/187

DOSTÁL OVÁ, Lenka:

Zaha Hadid – portrét architektky s velkým „A“, 3/116 • Databáze novostaveb a rekonstrukcí knihoven v ČR, 4/135 • Kengo Kuma – udržitelně a v souladu s přírodou, 7–8/294

DROBEČKOVÁ, Daniela:

Rozjezd příbržděný covidem, 1/36

FAFEJTOVÁ, Jana:

Kosmetická kazeta k Vánocům, 12/433

FEIK, Štěpán:

viz KAFKA, Vladimír – PELČÁK, Pavel, 10/351

FOBEROVÁ, Libuše:

Sedmdesát let podpory regionu, 5/174

FRIEDLAENDEROVÁ, Hana:

Čtení v době koronavirové pandemie, 6/214

FUSOVÁ, Petra:

viz PAVLÍČKOVÁ, Eva, 9/330

GIEBISCH, Roman:

ZE SVĚTA, 1/39 • 2/79 • 3/119 • 4/159 • 5/199 • 6/239 • 7–8/297 • 9/339 • 10/379 • 11/419 • 12/467

GOLLOVÁ, Helena:

Mikulášské čtení v československé knihovně, 12/428

GRULICH, Petr:

Museum digitalis v praxi, 3/86

GÜTTNEROVÁ, Marcela:

Změněná podoba registračních kartiček, 2/63

HÁBLOVÁ, Anna Beata:

$K_1N_1H_2O_1V_1N_1A_1$, 7–8/249

HÁJEK, Martin:

Neocenitelné zkušenosti z polských a slovenských knihoven, 9/327

HALADA, Jan – PRÁZOVÁ, Irena – DOKSANSKÝ, Adam:

Elektronické knihy dnes a zítra, 1. část, 4/133 • 2. část, 5/187

HANZLÍKOVÁ, Lenka:

Městská knihovna v Praze: udržitelně a s nadšením do další stotřicítky, 5/163

HANZLÍKOVÁ, Lenka – HUDEČEK, Ondřej:

Knihovny mohou být hrdé na to, co umějí a dělají, 9/305

HARNUŠEK, Jan:

Šťastné a veselé, 12/434

HARTMANOVÁ, Květa:

Nabídka výstavby zdarma, 3/93

HAVLÍNOVÁ, Veronika:

Splněný sen..., 5/190

HEMOLA, Hanuš:

viz ZAJÍC, Pavel – ŠEDÁ, Marie – KRATOCHVÍLOVÁ, Monika, 1/10

HERMANOVÁ, Petra:

Biblioterapie aneb Léčivé účinky četby, 2/69

BUDKOVÁ, Alena:
Velikonoční stromy pod patronací knihovny, 5/198

CÍSAŘ, Jaroslav:
(Dočasné) zpřístupnění knih online, 1/15 • Desátý Týden čtení dětem, 1/27 • Knižní bazar ve Vsetíně pomohl, 7–8/284 • Projekt Gutenberg, 9/318

DOBRUŠKÁ, Pavlína:
O spolupráci knihoven a škol, 12/458

KOZLOVÁ, Jiřina:
Blog *Toulky s knihovnou*, 6/224

RICHTER, Vít:
Nabídka české tiskové kanceláře, 12/438

VOLKOVÁ BALVÍNOVÁ, Alena:
Časopis *Malý tvořivec* i pro děti, které teď do knihovny nemohou, 6/219

PRACOVNĚPRÁVNÍ LEGISLATIVA V PRAXI

ŠČERBA, Richard:
Peněžitý příspěvek na stravování, 6/220 • Omluvená nepřítomnost na pracovišti – jiné důležité osobní překážky, 7–8/282 • Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr a autorské honoráře, 9/328 • Home office, výkon práce z domova, výkon práce mimo pracoviště, 12/436

PRÁVNÍ PORADNA

KLUSOŇ, Jiří:
Rekonstrukce knihovny a omezení jejích služeb, 7–8/296

PRŮZKUMY

FRIEDLAENDEROVÁ, Hana:
Čtení v době koronavirové pandemie, 6/214

HALADA, Jan – PRÁZOVÁ, Irena – DOKSANSKÝ, Adam:
Elektronické knihy dnes a zítra, 1. část, 4/133 • 2. část, 5/187

MACHÁČKOVÁ, Lucie:
Vliv pandemie na činnost knihoven z pohledu statistiky, 9/316

PILLEROVÁ, Vladana:
Dostupnost služeb knihoven uživatelům se specifickými potřebami 2020, 1. část, 1/24 • 2. část, 5/183 • Příprava výstavby a rekonstrukce knihoven v letech 2021–2027, 7–8/288

PŘEDSTAVUJEME

HUSÁKOVÁ, Eva:
Trojboj v srdci Prahy, 1/30

KRAJČÍKOVÁ, Věra:
Knihovna Eduarda Petiška v Brandýse nad Labem-Staré Boleslavi je stoletou dámou, 11/412

KRATOCHVÍLOVÁ, Monika:
Knihovny obstály i za ztížených podmínek, 10/368

PSALO SE JINDE

SALÁTOVÁ, Renáta:
2/78 • 4/158 • 6/238 • 9/338 • 11/418

RECENZE

CERNIŇÁKOVÁ, Eva:
Přístupné webové stránky – příručka pro knihovny, 2/60

CÍSAŘ, Jaroslav:
Co byste měli znát o J. A. Komenském, 4/150

PAPÍK, Richard:
Výkladový slovník pro informační vědu a moderní knihovnictví, 3/104

PILLEROVÁ, Vladana:
Příručka CoderDojo pro knihovny, 1/35

SAMOHEJL, Jan:
Kafkovské pátrání po Štefánikovi, 10/374

ŠEDÁ, Marie:
Knihovna v obci, 3/106

VALDEN, Milan:
Po stopách židovských autorů Středočeského kraje, 4/149 • Spisovatelé jako knihovníci, 9/335 • Jan Amos Komenský a jeho svět, 11/415

REGIONÁLNÍ ČINNOST KNIHOVEN

HLAVÁČKOVÁ, Ivana – TIMKO, Marek:
Čtenářské akce pro děti a regionální knihovny (nejen) v době karantény, 1. část: Knihovna Třinec, 2/64 • 2. část: Masarykova veřejná knihovna Vsetín, 4/146

ROZHOVOR

CÍSAŘ, Jaroslav:
Dvojrozhovor s Mgr. Blankou Konvalinkovou a PhDr. Danou Petrýdesovou z Krajské vědecké knihovny v Liberci, 4/136 • Rozhovor s Mgr. Tomášem Foltýnem, novým generálním ředitelem NK ČR, 5/176

ONDRÁŠEK, Tomáš:
Rozhovor s Mgr. Petrou Peckovou, hejtmankou Středočeského kraje, 9/312

TÉMA

Dopad pandemie na služby a práci knihoven

HRADIL, Jan:
Srovnání postojů uživatelů Univerzitní knihovny Ostravské univerzity, 4/128

HYBNER, Otakar:
Zavřené knihovny hledaly cestu ke čtenáři, 12/457

MÁLKOVÁ, Michaela:
Bookport – řešení pro uzavřené knihovny, 4/123

MUNCLINGER, Petr:
VU3V formou distančního studia, 4/127

RÖSSLEROVÁ, Klára:
Jak pomoci knihovníkům čist, 4/130

ŠEVČÍKOVÁ, Petra:
Pedagogické minimum pro knihovníky pro děti a mládež, 4/131

TETZELI, Michaela:
Komunikace dnešní doby, 4/126

Knihovny slaví

FOBEROVÁ, Libuše:
Sedmdesát let podpory regionu, 5/174

HANZLÍKOVÁ, Lenka:
Městská knihovna v Praze: udržitelně a s nadšením do další století, 5/163

JANOŠKOVÁ, Kateřina:
Zavazující Masarykův odkaz, 5/168

MARUŠÁK, Ivo:
Sto otisků Knihovny Jiřího Mahena v Brně, 5/165

NIVNICKÁ, Libuše:
Stoletá kráska – Knihovna Jiřího Mahena v Brně, 5/166

STUŠKOVÁ, Alexandra:
Sto let knihovny v Hodoníně, 5/171

Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027

RICHTER, Vít:
K čemu je užitečná nová koncepce rozvoje knihoven, 1/3

SKUČKOVÁ, Blanka:
Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027, 1/4

TOMÁNKOVÁ, Alena:
Nový (k)rok pro Koncepci, 1/8

Nastupující generace

DELONG, Jan:
Knihovník by neměl být pasivní, 9/307

HANZLÍKOVÁ, Lenka – HUDEČEK, Ondřej:
Knihovny mohou být hrdé na to, co umějí a dělají, 9/305

KRATOCHVÍLOVÁ, Monika:
MARK – ocenění a výzva pro mladé kolegy do 35 let, 9/303

ŠEDÁ, Marie:
Knihovník a starosta Tomáš Pavelka, 9/310

Personální problematika v knihovnách

KOTISOVÁ, Jitka:
Popis práce, 11/384

NIVNICKÁ, Libuše:
Management v knihovnách, 11/383

ŠČERBA, Richard:
Výtky za nekvalitní práci: pouze písemně?, 11/386

Pořádání virtuálních akcí a výstav

GRULICH, Petr:
Museum digitalis v praxi, 3/86

VLASÁKOVÁ, Monika – BÉHALOVÁ, Štěpánka:
Videokonference nahradila třídní seminář, 3/89

WANČOVÁ, Nina:
Deset měsíců ostrého provozu nástroje INDIHU Exhibition, 3/83

Povídky o knihovnách a knihovnicích

HÁBLOVÁ, Anna Beáta:
 $K_1N_1I_1H_2O_1V_1N_1A_1$, 7–8/249

KÁBRTOVÁ, Lidmila:
Pozorovatelka, 7–8/245

ŠPAČEK, Viktor:
Sníh, 7–8/251

ŠTĚPÁNEK, Radek:
O knížkách, knihovnách a čtení, 7–8/247

ZELOVÁ, Kateřina:
Poznejte rozmanitost současné české literatury, 7–8/244

Práce s dospívajícími

CENIGOVÁ, Rozálie:
Česko-slovenský projekt *Záložka do knihy spája školy / Záložka do knihy spojuje školy*, 6/212

ČERNÝ, Michal – HUBATKOVÁ SELUCKÁ, Helena:
Informační gramotnost pro středoškolačky v knihovně – projekt *Onlife*, 6/208

LIŠOVSKÁ, Pavlína:
Záložka do knihy spojuje školy v roce 2020, 6/213

PIPOTA, Tomáš:
Vstupenka knihoven do budoucnosti, 6/205

ŠANDOVÁ, Hana:
Půda jako třetí oddělení Městské knihovny v Poličce, 6/203

Udržitelnost rozvoje v knihovnách

BARTOŠOVÁ, Eliška:
Jak udržet udržitelnost?, 2/49

BROM, Ondřej:
Knihovny se připravují na příchod nové generace uživatelů, 2/46

HUDEČEK, Ondřej:
Cesta k klíům udržitelného rozvoje, 2/44

Vánočně...

DEZORT, Jakub:
Hudba noční, předvánoční, 12/426

FAFEJTOVÁ, Jana:
Kosmetická kazeta k Vánocům, 12/433

GOLLOVÁ, Helena:
Mikulášské čtení v česko-dubské knihovně, 12/428

HARNUŠEK, Jan:
Šťastné a veselé, 12/434

HLISNIKOVSKÁ, Zuzana:
Odrazy a pády, 12/430

HOUŠKOVÁ, Zlata:
První pohádka o tom, jak to chodí v knihovně, 12/423

KRAJČÍKOVÁ, Věra:
Vánoce v Knihovně Eduarda Petišky, 12/425 • Polabská vrba a Vánoce, 12/432

RYŠAVÁ, Simona:
Tradice vánočních výstav Městské knihovny Lipník nad Bečvou, 12/429

Využití nových technologií v knihovnách

BÍLÁ, Anna:
Platformy pro knihomily 21. století, 10/343

KAFKA, Vladimír – FEIK, Štěpán – PELČÁK, Pavel:
3D tiskárnu do každé knihovny!, 10/351

KLOSOVÁ, Jana:
Digitální knihovna Memoria Kuřim, 10/353

SEMRÁDOVÁ, Eva:
Digitální transformace knihovny na vesnici?, 10/346

SOUKALOVÁ, Kateřina:
ZÍSKAJ – pomocník pro meziknihovní výpůjční služby, 10/348

UDÁLOSTI

BROŽEK, Aleš:
Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2020, 2/67

CÍSAŘ, Jaroslav:
Cena MARK 2021 v rukou Tomáše Pavelky, 12/442

HOUŠKOVÁ, Zlata – ŠLESINGEROVÁ, Helena:
Nejlepší kamarádka? Knihovna!, 12/441

CHMELÁROVÁ, Věra:
Do černého 2021 – nejúspěšnější konference v prázdném sále, 3/91

CHRUŠČOVÁ, Veronika:
Knihovny současnosti 2020, 1/14 • *Knihovny současnosti 2021* (s jízdním kolem), 11/398

JANSOVÁ, Linda:
Konference *Knihovny současnosti 2020* a téma vzdělávání uživatelů, 1/12

KONVALINKOVÁ, Blanka:
Ocenění Medailí Zdeňka Václava Tobolky v roce 2021,

11/396 • Městská knihovna roku 2021 – cena SKIP a SMO, 12/439

KOUROVÁ, Pavlína:

Vítězové ankety SUK – čtete všichni, 9/321

KRAFT, Vladimír:

Patnáct let příměstského tábora litvínovské knihovny, 10/375

KRATOCHVÍLOVÁ, Monika:

#knihovnaroku2021, 11/399

MACHÁČKOVÁ, Lucie:

Setkání venkovských knihoven tentokrát na Vysočině, 11/402

MRÁZOVÁ, Michaela:

Konference LIBER 2021, 10/373

PETRÁŠKOVÁ, Zuzana:

Lze nahradit osobní setkání?, 1/16

Redakce Čtenáře:

Ocenění Sylvy Šimsově ve Velké Británii, 9/315

SMOLÍKOVÁ, Klára:

Výstavy putující od knihovny ke knihovně, 7–8/272

ZAJÍC, Pavel – HEMOLA, Hanuš – ŠEDÁ, Marie – KRATOCHVÍLOVÁ, Monika:

Ocenění nejlepších za rok 2020, 1/10

UDRŽITELNOST ROZVOJE V KNIHOVNÁCH

BARTOŠOVÁ, Eliška – HUDEČEK, Ondřej:

Podcast o budoucnosti, ve které nám nepoteče do bot, 11/394

HORÁKOVÁ, Monika:

Knihovny pro budoucnost, 10/365

HUDEČEK, Ondřej:

O želvuškách a lidech, 7–8/278

HUDEČEK, Ondřej – BARTOŠOVÁ, Eliška:

Končí rok udržitelnosti v knihovnách, začíná rok udržitelnosti v knihovnách!, 12/443

KOSTELECKÁ, Lenka:

Globální témata v knihovnách s ADRA Česká republika, 9/323

KOŠANOVÁ, Martina – BARTOŠOVÁ, Eliška – HUDEČEK, Ondřej:

Lépe, zdravěji, udržitelněji. V knihovnách, 5/192

NEKOLOVÁ, Kateřina:

Příklady z mapy IFLA, 6/225

VYDÁVÁNÍ KNIH V ČR

CÍSAŘ, Jaroslav:

Bilance vydávání tištěných knih v ČR v roce 2020, 1. část, 7–8/258 • 2. část, 9/324

VYUŽITÍ NOVÝCH TECHNOLOGIÍ

BÜNTER, Miroslav:

Knihobox!, 5/193

GÜTTNEROVÁ, Marcela:

Změněná podoba registračních kartiček, 2/63

HUBATKOVÁ SELUCKÁ, Helena:

Základní dokumenty knihovny a jejich přístupnost pro lidi se specifickými potřebami, 1/21

MACH, David:

Portál *Knihověda.cz*, 6/217

PAVLÍČEK, Radek:

Jak testovat přístupnost webu, 1. část, 2/54 • 2. část, 3/94

SYCHROVÁ, Hana:

Služby Městské knihovny Česká Třebová v čase pandemie, 7–8/253

TOMÁNKOVÁ, Alena:

Web Koncepce rozvoje knihoven, 7–8/256

VEJVODA, Tomáš:

Samoobslužné výpůjčky notebooků v knihovně, 1. část, 2/57 • 2. část, 3/98

VZDĚLÁVÁNÍ

BARTOŠOVÁ, Eliška:

Udržitelnost v knihovnách, 1/17

HUBATKOVÁ SELUCKÁ, Helena:

Programy knihoven v době distanční výuky, 7–8/262

KROUPOVÁ, Zuzana:

Staňte se majákem v rozbouřeném informačním moři (nová podpora pro knihovny), 9/319

SÚLOVCOVÁ, Dana:

Vzdělávání knihovníků a učitelů – exkurz do historie, 1. část, 1/18 • 2. část, 4/140

ŠEDÁ, Marie:

Knihovna v obci (tentokrát pro Sdružení místních samospráv), 7–8/266

Z HISTORIE

KÁDNEROVÁ, Jiřina:

Sídla knihoven po vydání zákona v roce 1919, 1. část, 7–8/285

Z KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY

PILLEROVÁ, Vladana:

Zajímavé knižní novinky, 3/112 • 9/336 • 11/416

ZE SVĚTA

GIEBISCH, Roman:

1/39 • 2/79 • 3/119 • 4/159 • 5/199 • 6/239 • 7–8/297 • 9/339 • 10/379 • 11/419 • 12/467

ZE ZAHRANIČÍ

HÁJEK, Martin:

Neocenitelné zkušenosti z polských a slovenských knihoven, 9/327

SALÁTOVÁ, Renáta:

Po stopách maďarských oborových časopisů, 1/32

SMETANOVÁ, Dana:

Knihovní mapa světa – IFLA Library Map of the World, 2/52

Literatura

Koronavirus a obraz pandemie v současné literatuře pro děti a mládež

Literatura pro děti a mládež, která je dlouhodobě progresivním odvětvím knižního trhu, na jehož kontě bývalo u nás v předepidemické době kolem dvou tisíc vydaných knižních titulů ročně, nabízí po více než dvě desetiletí díla určená dětskému a dospívajícímu čtenáři, v nichž dochází k otevírání nových témat a žánrů. Vývojové tendence dětské literatury v našem prostředí po roce 1989 zahrnují proces detabuizace řady témat, zájem o vybrané literární žánry (např. považované za spíše brakové) a rozvolňování tradičních žánrových i věkových hranic recipientů.

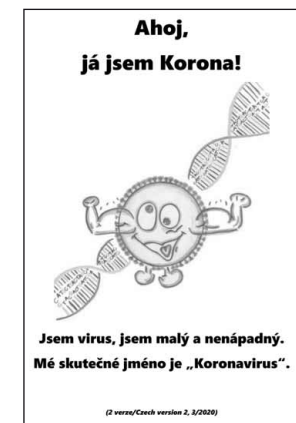
Literární díla zachycují svět v mnoha podobách, nabízejí možnost jeho poznání, pochopení a reflektování, což jde ruku v ruce se socializací a kultivací osobnosti čtenáře. Od 90. let minulého století se české literatuře pro děti a mládež otevřela brána pro poznání mnoha aktuálních i starších témat, jako jsou např. narušené rodinné/mezigenerační vztahy (rozvod, neúplná či nová rodina), jinakost, outsiderství, život s handicapem, nemoc, umírání a smrt, multikulturní tematika, sociálně patologické jevy, ochrana životního prostředí či rizika virtuální reality. Jak bylo naznačeno, literatura reflektuje palčivé problémy soudobé společnosti a svým způsobem na ně reaguje. Tematickou paletu literatury pro děti a mládež tak rozšířilo v uplynulých několika měsících téma koronaviru a života za koronavirové pandemie.

Společné poslání

Dříve než se zaměříme na tři vybraná díla pro děti a mládež, uvedme jejich společné poslání – informovanost o novém nebezpečí ohrožujícím lidský život, předložení jistého příkladu a vzoru chování v dané situaci, umožnění citových prožitků a poskytnutí podnětů k dalšímu zamyšlení. Tato díla, oslovující dětského či dospívajícího čtenáře, jsou vhodná pro výchovnou práci rodičů či pedagogů. Během epidemie bylo možno na-

lézt inspiraci pro seznámení dětí s koronavirem v několika zdrojích.

Časopis *Informatorium* (č. 5/2020) např. vydal v rámci části nazvané Portfolio předškoláka stránku s ilustracemi dětí v rozličných rouškách, hrajících si na dětském hřišti. Tato ilustrace se může stát vhodným podnětem k následným aktivitám s dětmi. V roce 2020 umístilo Ministerstvo vnitra ČR na svůj web českou verzi ilustrované brožury „pro malé i velké“ nazvanou *Ahoj, já jsem Korona!* Brožura je určena nejen všem profesionálům pracujícím s dětmi, ale i laické veřejnosti. Vznikla v březnu loňského roku v rámci mezinárodní spolupráce s psychologičkou Lies Scaut, která pracuje pro Odborné centrum

pro terapii traumatu a smutku (Belgie) a na fakultě Portland Institute for Loss and Transition (USA). Tato brožura, obsahující barevné obrázky a minimum textu, je připravena v cizojazyčných verzích (do češtiny ji přeložil Š. Vymětal). Materiál usnadňuje realizaci rozhovoru mezi dospělým a dítětem o tomto aktuálním tématu, umožňuje dítěti pochopení vlastních pocitů a zodpovězení nejasností. Je zacílen na vysvětlení základních faktů o koronaviru, seznámení se základními pravidly ochrany a doporučení ke zvládnutí negativních emocí. V závěru se text brožury zaměřuje na pozitivně prožívané emoce. V metodickém doporučení k užívání této příručky se uvádí, že úkolem dospělého je vysvětlit, že korona není dobrý kamarád, ale nenápadný nepřítel, proti kterému se můžeme všichni určitými postupy bránit. Doporučuje se s dítětem zároveň probrat téma soudržnosti, vzájemné pomoci a posilovat jeho vědomí, že společně to zvládneme.

V oblasti světové literatury pro děti a mládež, která reagovala na tematiku koronaviru, došlo k pozoruhodné situaci. V Německu byla vloni z knižního trhu stažena na žádost Číny kniha pro děti nazvaná *Koronavirová duha pro Annu a Moritze* od spisovatelky Constanze Steindammové. V knize se totiž objevila věta o čínském původu viru a informace o jeho dalším rozšíření do celého světa. Tato kniha byla stažena z knižních pultů a v novém vydání se již inkriminovaná věta neobjevuje. Text knihy je obecně zaměřen na vysvětlení změn v každodenním životě, jež lidem přinesla pandemie.

Omalovánky pod záštitou Ministerstva zdravotnictví

Nakladatelství Meander vydalo v roce 2020 omalovánky pro děti od čtyř let nazvané *Jezevec Chrujda vyhání koronavirus* (kniha vyšla jako 160. svazek umělecké edice Modrý slon; má 24 s.). Autor **Petr Stančík** (* 1968) vytvořil během nouzového stavu společně s ilustrátorkou **Lucií Dvořákovou** omalovánky s pěti výjevy o tom, jak s koronavirem bojují zvířátka v lese Habřinci. Tyto omalovánky se distribuovaly do nemocnic a ordinací. Po pozitivních ohlasech se autoři rozhodli vytvořit speciální příběh, ve kterém se vedle řady známých postav série příběhů o jezevci Chrujdovi objevuje také koronavirus. Stančíkova originální postava jezevce tak v jednotlivých dílech točila film, stavěla urychlovač částic, našla lásečku, dobyla vesmír, prošla divočinou, ostrouhala křen, založila pěvecký sbor netopýrů, krotila kůrovce a také bojovala s virem v rodném lese.

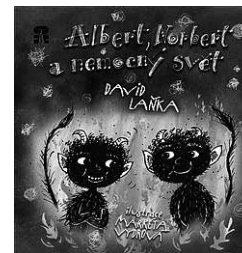

Projekt od počátku probíhal pod záštitou Ministerstva zdravotnictví. Dějová linie příběhu je jednoduchá – tchoř Smradolf přitáhne z lyžování do lesa nesympatického a zamračeného vetřelce fialové barvy. Brzy se jím nakazí i ostatní zvířátka, avšak moudrá súvička Stáňa v knihách najde informaci, jak se nemoci bránit (jedná se o cvičení, otužování, zdravou stravu, nošení roušky, dodržování rozestupů, mytí rukou, o pomoc druhým a dodržování denního režimu, pamatování na koníčky, ale i na povinnosti včetně učení). Společným dodržováním pravidel příběh zvířátek končí šťastně, protože koronavirus, humorně autorem označen jako „vnuk moru“, je poražen a z lesa vyhnán. Didaktický příběh s oblíbenými postavami, vystupujícími ve 12 ilustracích, naučí malého čtenáře, jak se správně

chovat při pandemii, a poslouží jako osvětový materiál k informovanosti o možnostech prevence onemocnění.

S peklem proti covidu

Autor **David Laňka** (* 1974) vytvořil podle námětu Nikolky Lukešové knihu nazvanou *Albert, Norbert a nemocný svět* (2020). Publikaci pro děti ilustrovala jedna ze současných nejpopulárnějších ilustrátorek **Markéta Vydrová**. Knihu vydalo nakladatelství No Limits Arts. Na čtyřiceti třech stránkách beletristického textu autor popisuje, jak by to vypadalo, kdyby všichni čerti onemocněli a hříšníci se nemuseli obávat, že budou za své tresty potrestáni. S jemným humorem se odvíjí příběh volně navazující prostředím a postavami na knihu *Vítejte v pekle!* (2014), v níž se poprvé objevují postavy dvou malých neposedných čertíků Alberta a Norberta.

D. Laňka je autorem populárních příběhů o Billu Madlafouskovi (*Průšvihy Billa Madlafouska*, 2013 a 2016; *Dobrodružství Billa Madlafouska*, Triton 2010; *No Limits Arts* 2013 a 2017; *Prázdniny Billa Madlafouska*, 2014), knih *Barunka a malovaný svět* (2015) a *O Ježíškovi* (2018). V roce 2003 vyšla v nakladatelství Formát jeho publikace pro děti nazvaná *Panáček ze sna*. V nakladatelství Triton autor vydal *Pohádky pro dospělé děti a nedospělé dospělé* (2011) a *Pohádku o středisku pro efektivní využívání energie* (2012). Dále publikoval několik povídek. Spolupracuje s neziskovou kulturní agenturou zaměřující se na divadlo a film a je autorem knih o osobnostech kulturního světa.

Příběh knihy *Albert, Norbert a nemocný svět* se začíná odvíjet v okamžiku, kdy se oba čertovští sourozenci chystají na svět, aby jako každý víkend navštívili svého kamaráda Fifu, kterého poznali v předchozím knižním příběhu. Po skončení pekelné školy si vždy společně hráli i s Fifovými sestřičkami. Avšak Albert je nemocný, cítí se divně, potí se, pokašlává a má teplotu minus deset stupňů – autor vysvětluje, že v pekle nemívají teplotu, ale chladnotu: *(čelo) bylo studené jako ledová kra někde v Antarktídě* (s. 8). Maminka Alberta začala léčit, dala mu hrnek ohně.

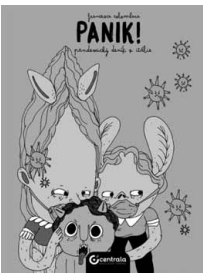
Norbert proto musí jít na svět sám. Je překvapený, protože vše je jinak: ulice jsou prázdné, nikdo v nich není a pán, kterého jediného potkal, po něm divně pokukuje a má přes pusku nějaký šátek... Fifa Norbertovi vysvětlí, že po celém světě začali být lidé nemocní a musí nosit zakrytou pusku a nos, aby na ně nemohla zákeřná nemoc skočit. Až prý budou všichni zavření doma, nemoc odletí třeba do vesmíru a bude tam kroužit v nekonečnu (s. 19).

Když se čertík vrátil domů, zjistil, že je tam opravdové „peklo“: rodiče onemocněli a pod kotlí s hříšníky pomalu slábl oheň, protože postupně onemocnělo celé peklo včetně pana učitele Belzebuba a vládce pekla Lucifera. Norbert všem pomáhá, udržuje peklo v chodu. Po uzdravení se Lucifer radí s Norbertem nad zrcadlem, ve kterém sledují dění na zemi; mezi lidmi se dějí strašné věci, přibývá těch, kteří lžou, podvádějí, zastrášují ostatní... Zavolají na pomoc samotného Pánaboha, ten je však stejně jako andělé nemocný. Společně najdou řešení – peklo přenesou na zem a hodní lidé najdou zatím útočiště v pekle. Svět se začal měnit k nepoznání, protože zlých lidí přibývalo každým dnem, a tak se peklo usídlilo na Zemi.

Jednoho dne se v zrcadle objevil svět s modřejším nebem a zelenější trávou, zpěvem ptáků a zurčením vody. Byl to jiný svět, než jak si ho pamatovali. Čerti otevřeli brány pekla, pustili lidi do jejich životů (s. 40) a pochytili zbývající hříšníky, které odnesli do pekla pod zemí. Děti se loučí s tím, že snad všechno bude jako dřív. Stařečný čertík Norbert vrtí hlavou: *No, to doufám, že nebude. Snad se z toho všichni poučí a už ty hamouny a falešníky nikdy nenechají, aby jim vládli* (s. 42). Příběh končí obrazem, kdy vítr roznáší velký oblak prachu, který zbyl z duší lidí, co chtěli svět sami pro sebe a zapomněli na to, že je pro všechny.

Inspirace ze zahraničí

Třetí titul inspirovaný koronavirem pochází ze zahraničí. Italská ilustrátorka, 2D animátorka a autorka z Bologni **Francesca Colombara** (* 1995) vytvořila v letošním roce komiks pro dospívající čtenáře (a dospělé) nazvaný *Panik! Pandemický deník z Itálie* (88 s.). Překlad Terezy Siegllové vyšel v nakladatelství Centrala. Autorka získala v roce 2019 tři ocenění (druhé místo za povídku

I Hate Drawing v soutěži Art of Hate; její ilustrace byla vybrána na výstavu Italské asociace knihoven během Velettru dětské knihy). Autorka spolupracuje s několika nezávislými časopisy. Po studii výtvarných umění v Bologni se zde zabývá studiem komiksů na Akademii výtvarných umění.

Název komiksu odkazuje na jméno psa Panika, který v příběhu postupně roste od štěněte do velikánského psa podle toho, jak jeho majitelé Diego a Viola, uzavření ve svém bytě, prožívají nekonečné dny koronavirové pandemie. Růst psa ztělesňuje obavy z budoucnosti a neznáma, strach o druhé i o sebe a celý svět. Jedná se o autobiografický příběh popisující situaci, kdy domov může být někdy „přelidněný“.

Protože všichni tři protagonisté obývají společně malý byt na předměstí, jejich obavy jsou o to emocionálně výraznější. Nekonečná tříměsíční karanténa je náročnou životní situací: Diego se všeho bojí, chce se navzdíř zavřít doma, kde se cítí v bezpečí. I zde si stále dezinfikuje ruce a prožívá stresující chvíle při nákupu potravin. Také Viola se postupně stává pod tíhou aktuálních televizních zpráv z Itálie uzavřenější, propadá pesimistickým náladám. Jedinou možností kontaktu s okolím, který oba využívají, je skypování. Situace se stále horší (autorka stav dokládá počtem nakažených a zemřelých lidí). Diego si při nákupu stále hlídá bezpečný odstup od ostatních a při zakašlání honem prchá z daného místa. Oba prožívají samotu nejen v rámci svého bytu, ale i hlubokou osobní samotu. Diego s Violou si všímají, jak jejich původně malé štěně postupně roste, až dosáhne obrovských rozměrů. Jejich pes roste stejně jako panika v lidech, kteří se stále více uzavírají do sebe a svého světa bez příbuzných a přátel či kolegů.

Pak se situace začne pomalu vylepšovat. Jednou Diego při cestě na nákup potká dřívější zna-

anou Martu, která si karanténu pochvaluje, neboť se může věnovat sobě a svým koníčkům. Podle jejích slov: *Karanténa přišla v pravý čas a byla to surreálná pěkná doba – aspoň pro nás. Závěr komiksu je otevřený. Diego začne kašlat a komentuje to slovy, že se jedná asi o alergii na psí chlupy. Nebude to prý nic vážného, protože Violu to už přešlo. Zatímco tvrdí, že jsou v pořádku, pes Panik na poslední stránce knihy „odpinkává“ ze své blízkosti zelené covidové viry. Otevřený konec nechává na čtenáři, aby si příběh sám dovtovil. Je možné, že oba protagonisté opravdu měli alergii na psí chlupy, anebo i přes nejpřísnější opatření covidem onemocněli? A samotný Panik? Trochu se zmenšil, ale vyrostl v pěkně statné zvíře. Ale bylo to zvíře?*

Vyznění – různá díla, stejná tematika

Zmíněná díla s koronavirovou tematikou z oblasti literatury pro děti a mládež představují do jisté míry návodné příběhy (viz omalovánky pro malé děti), fiktivní příběh s eticko-filozofickým přesahem (viz příběhová próza pro dětského čtenáře) a autentické autobiografické komiksové vyprávění (viz komiks pro mládež a dospělého čtenáře). Díla různých žánrů se společnou tematikou koronaviru a pandemie vedou k přemýšlení o smyslu a hodnotách života. A nejen to, díky vhodně zvolenému textu a metodám (doporučujeme především metody RWCT) lze působit na tzv. klíčové sedmero integrujících vlastností osobnosti, jež stanovil Jiří Pelikán (2007). Jedná se o hledání a nalézání smyslu existence, reflexi, zaujetí aktivní životní pozice, výchovu charakteru a zaměření osobnosti, rozvoj pozitivní emoционаality, smyslu pro odpovědnost a svobodu rozhodování a citovost a citlivost k ostatním. Materiály jsou dobře využitelné v rámci prožitkové výchovy ke čtení a vzájemnému sdílení času dětí s rodiči (prarodiči), učiteli, vychovateli a knihovníky v rodinném, školním i zájmovém prostředí.

HELENA ZBUDILOVÁ | hzbudilova@tfjcu.cz

POUŽITÁ LITERATURA:

- COLOMBARA, Francesca. *Panik! Pandemický deník z Itálie*. Praha: Centrala, 2021. ISBN 978-83-63892-1
- DLUBALOVÁ, Klára. Jak mluvit s dětmi o koronaviru. Nabízíme řešení. *MV ČR*, 2020. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/jak-mluvit-s-detmi-o-koronaviru-nabizime-reseni.aspx> [14. 7. 2021]
- LAŇKA, David. *Albert, Norbert a nemocný svět*. Praha: No Limits Art, s.r.o., 2020. ISBN 978-80-87973-51-6
- PELIKÁN, Jiří. *Hledání těžiště výchovy*. Praha: UK, Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1265-2
- STANČIK, Petr. *Jezevec Chrujda vyhání koronavirus. Omalovánky*. Praha: Meander, 2020. ISBN 978-80-7558-150-1
- TĚHALOVÁ, Marie. Portfolio předškoláka. Ilustrace Patricia Koubská. *Informatorium* 5/2020, s. 15. ISSN 1210-7506

Dopad pandemie na služby a práci knihoven

Zavřené knihovny hledaly cestu ke čtenářům

V pondělí ráno se o své knížky hlásí první lidé. Objednali si je přes internet a vyzvednou si je v okénku mezi dveřmi do knihovny. Až k výpůjčnickými pultu se nedostanete a do studovny zatím také ne. Čtenáři si tak o pár kroků zkrátí cestu a knihovníci se zase více projdou. Na polici je vyskládána řada knížek připravených k vyzvednutí. Jenom za dnešek bylo třeba vyřešit padesát objednávek.

Výdejní okénko v knihovně Pedagogické fakulty UK

v prosinci 2020 na mírnější třetí stupeň PES. To pro knihovny znamenalo možnost otevření pro omezený počet osob (jedna osoba na 15 m² provozní plochy) při zachování dvoumetrových rozestupů mezi zákazníky. Také se musela přijmout různá organizační a režimová opatření.

Řada objednaných knížek

Pondělí je nejtěžší den, objednávky se za víkend nakupí, upozorňuje Monika Horáková z knihovny Pedagogické fakulty UK. Knížky se tu navíc hromadí. Problém je rušení objednávek. Čtenáři si knížky objednají, ale nepřijdou si je vyzvednout. A tak tu knížky sedm dní leží na polici bez užitku. To je Monice Horákové, která je v knihovně zástupkyní vedoucí, líto. Připomíná, že smyslem knihovny je zpřístupňovat knihy co nejvíce lidem. To by se dařilo více, kdyby si čtenáři pro knížky skutečně přišli nebo svůj zájem o knížku odvolali.

Omezení provozu knihoven vycházelo z předchozích krizových opatření vlády. Čtvrtý stupeň Protiepidemického systému (PES), který aktuálně v České republice platí, ukládá knihovnám pouze výdej předem objednaných výpůjček a jejich vracení přes výdejní okénko. Vláda však rozhodla, aby protiepidemická opatření přešla

V gymnaziální knihovně bylo i přes omezený provoz práce dost

Pomoci čtenářům s jejich situací se snažily také některé školní knihovny. Nabízely svým studentům výpůjčky po předchozí telefonické nebo písemné domluvě. Pak došlo k otevření škol, ale na živý provoz knihovny to zpočátku moc nevydávalo. V knihovně sedí u stolů několik studentů oktávy osmiletého gymnázia. Podle pracovnice školní knihovny Arcibiskupského gymnázia byl zájem o výpůjčky během distanční výuky malý. Studenti si pravděpodobně četbu sháněli jinak. *Měla jsem díky tomu čas na výrobu seznamů knih podle vzdělávacích oborů. Předala jsem je vedoucím předmětů ke kontrole. Nepotřebné knihy vyřadíme, dodává Nicol Němcová.*

Oproti školním zařízením, kde se provoz vracel k životu, bylo před Národní knihovnou ČR (NK ČR) v Klementinu liduprázdno. Nádvoří rozsáhlého areálu, jehož návštěvníky jsou obvykle právě pouze návštěvníci knihovny nebo turisté, zelo prázdnotou. Práce v ní však neustala...

Jak se dá pro knihovnu pracovat z domova?

Rozdíl je bezpochyby v systému práce. Řada kolegů přešla do režimu práce z domova, další kolegové vykonávali jinou činnost. Věnovali se například práci na úkolech, na které nezbývá při běžném provozu čas, odhalovala situaci v NK ČR její bývalá tisková mluvčí Irena Maňáková. Co by těmi úkoly mohlo být a jakou práci lze v knihovně odvádět z domova, poodhaluje Monika Horáková, která poukazuje na probraný fond a vyřazené tituly. Jejich čárové kódy je třeba v knihovně

Pohled na vyřazené knížky

nasnímat, ale odebrány z knihovní databáze lze provést doma.

Stejně jako školní knihovny si i NK ČR našla cestu ke svým čtenářům jinudy, a to přes svou digitalizovanou sbírku. Na stránkách Národní digitální knihovny zpřístupnila i obyčejně nedostupné tituly. Podle dat eviduje NK ČR několikanásobný nárůst zájmu oproti době mimo nouzový stav. Je to logické, protože jsme zpřístupnili také ta digitalizovaná díla, která jsou chráněna autorským zákonem. Uživatelé, kteří splnili podmínky zpřístupnění, tak mohli studovat a pracovat s fondy na dálku, dodala Irena Maňáková.

Nejen NK ČR postoupila v digitalizaci. Pedagogická fakulta UK zakoupila automatický výdejní box na heslo, který snad ještě v žádné jiné knihovně v České republice neměli. Knihovny se tak snažily i v obtížné situaci dostat svému smyslu a zpřístupňovat tituly co nejvíce lidem. Po jejich návštěvě zůstal pocit, že máme k dispozici fungující službu, která se snaží vyjít vstříc.

Text i foto: OTAKAR HYBNER | hybner@arcig.cz

Neušlo nám

O spolupráci knihoven a škol

SKIP byl partnerem projektu *Co nebylo v učebnici – spolupráce knihoven a škol ve vzdělávání žáků 21. století*. Projekt reagoval na výzvu MŠMT „Budování kapacit pro rozvoj škol II. stupně“ a jeho aktivitu „Propojování formálního a neformálního vzdělávání“. Uskutečnil se v období 1. 5. 2018 – 31. 7. 2021; z důvodu pandemie covidu-19 a následných vládních opatření byl oproti původnímu harmonogramu – do konce dubna 2021 – prodloužen. Výstupem z projektu bylo devět vytvořených vzdělávacích programů pro cílovou skupinu žáků od prvního ročníku základních škol až po žáky středních škol s ukončenou maturitní zkouškou. Do projektu se zapojily školy i knihovny z celé republiky.

Vytvořené vzdělávací programy mají minimální časovou dotaci 16 vyučovacích hodin, ale jednotlivé tematické bloky lze realizovat i jako samostatné lekce. Vzdělávací programy byly schváleny na MŠMT a vše se bude propojovat s aktuálně probíhající revizí rámcových vzdělávacích programů, do nichž se výstupy projektu promítnou, a to především v oblasti rozvoje informační gramotnosti napříč předmětovou výukou.

Vzdělávací programy jsou uveřejněné např. na projektovém webu, na webu Centra rozvojových aktivit Unie zaměstnavatelských svazů, v databázi výstupů z Operačního programu MŠMT Výzkum, vývoj, vzdělávání, máme i uveřejněné články na portále Rámcového vzdělávacího programu; naše odborná garantka Pavlína Mazáčová z Katedry informačních studií a knihovnictví MU všechny vzdělávací programy prezentuje na knihovnických seminářích a konferencích. Ozývají se mi tak knihovníci z různých koutů republiky a prosí mě o odkazy k jednotlivým vzdělávacím programům. Výstupy z projektu jsou k dispozici i na webu SKIP (<https://www.skipcr.cz/projekty/co-nebylo-v-ucebnici>).

PAVLÍNA DOBRUSKÁ | pavlina.dobruska@uzs.cz

Knihovny v novém

Tak to začalo...

Počátky kladenské veřejné knihovny spadají do závěru 19. století a prakticky po celou dobu své historie se knihovna potýkala s prostorovými problémy, hlavně s nedostatkem místa na uložení fondu. Na počátku tohoto tisíciletí se díky stavebním úpravám podařilo rozšířit kapacitu skladů v hlavní budově, ale ani to pro krajskou knihovnu s velkým univerzálním fondem, včetně fondu konzervačního a výměnného, nebylo dostačující řešení. Nezbývalo než další prostory pronajmát a shánět na různých místech Kladna. Bylo to neekonomické, neefektivní a nepraktické zejména z hlediska ochrany a zpřístupňování fondu. V posledních letech SVK v Kladně využívala kromě areálu knihovny celkem šest skladů, z nichž ve čtyřech platila nájemné. V pronajatých prostorách nebylo možné dělat zásadnější úpravy, které by přispěly ke zkvalitnění podmínek pro ochranu fondu, problémem byla i dopravní dosažitelnost skladů a operativní uspokojování požadavků uživatelů – každý den bylo potřeba ujet asi 16 km při „kolečku“ mezi skladem a knihovnou. Fond se často stěhoval, například v roce 2015 muselo být přemístěno celkem 120 000 svazků knih a 2000 svazků periodik o celkové hmotnosti cca 40 tun.

Vedení knihovny učinilo desítky pokusů získat vlastní skladové prostory, zároveň muselo odmítnout někdy až bizarní nabídky míst nevyhovujících z důvodů malé nosnosti, vlhkosti, plísní či přemrštěných finančních požadavků. V roce 2014 se však objevila skutečně ideální nabídka. Jedna z firem, která již dříve poskytla knihovně k pronájmu jeden ze svých objektů, vlastnila pozemek v bezprostřední blízkosti sídla knihovny, v Divadelní ulici, a jeho část o rozloze 2000 m² byla ochotna prodat za příznivou cenu na stavbu depozitáře. Bylo ověřeno, že taková stavba je možná i z hlediska územního plánu města Klad-

Pozemek v Divadelní ulici před začátkem stavby budovy depozitáře

na, a hned nato byla zpracována hmotová a kapacitní studie a zřizovateli knihovny, Středočeskému kraji, byl předložen projektový záměr výstavby depozitáře. Počítal už s tím, že na ni může být využita dotace z Integrovaného operačního programu určeného krajským knihovnám a vyhlášeného na jaře 2016.

V závěru roku 2015 Rada kraje záměr schválila, v srpnu 2016 došlo k zakoupení pozemku a následně bylo vypsáno výběrové řízení na zpracování projektové dokumentace. Vybrané projekční studio Kania, a. s., z Ostravy začalo hned v prosinci s průzkumem staveniště a přípravou architektonické studie. Rozhodující pak byl rok 2017, kdy bylo nutno uskutečnit územní řízení, zpracovat kompletní projektovou dokumentaci včetně položkového rozpočtu a podat žádost o stavební povolení, neboť to vše bylo předpokladem odevzdání žádosti o dotaci z Evropských fondů ve lhůtě právě do konce roku 2017. Zdařilo se a to, co bylo dlouhá desetiletí toužebným přáním a téměř neuskutečnitelné, se nakonec stalo realitou.

Text i foto: JIŘÍ MIKA | jirmika@gmail.com

Budeme se snažit tempo udržet

Být v cíli maratonu je krásný pocit. Víím, o čem mluvím. Ale férové je běžet od startu, nikoliv až pár posledních stovek metrů. V září 2019 jsem sice, jako úplně čerstvý ředitel, byl u poklepání na základní kámen stavby kladenského depozitáře, ale tenhle závod měl start nejméně o deset let dřív.

Momentka z první prohlídky dokončené stavby depozitáře počátkem května 2021 za účasti hejtmanky Středočeského kraje P. Peckové

Foto: Tomáš Volf

Po mnoha letech útrap s denním svážením knih po celém Kladně se tehdejšímu řediteli Jiřímu Mikovi podařilo s týmem několika kolegů připravit projektový záměr s názvem *Centrální depozitář – zajištění efektivní ochrany, správy a zpřístupnění knihovního fondu Středočeské vědecké knihovny v Kladně, p. o.*, který byl v roce 2015 schválen Radou Středočeského kraje. Příprava byla zahájena nákupem pozemku v následujícím roce a podáním žádosti o evropské dotace a výběrovým řízením na zhotovitele projektu v roce 2017. Projekt získal podporu v rámci *Integrovaného regionálního operačního programu (IROP)*, výzva č. 25 Knihovny, SC 3.1 *Zefektivnění prezentace, posílení ochrany a rozvoje kulturního dědictví při spolufinancování EU dotací 90 % způsobilých výdajů* (viz příspěvek na s. 459).

Stavba byla zahájena slavnostním poklepem na základní kámen v pondělí 16. 9. 2019 za účasti radního pro oblast kultury a památkové péče Středočeského kraje Karla Horčíčky, radního pro bezpečnost a zdravotnictví Roberta Bezděka v zastoupení hejtmanky, předsedy vý-

boru pro památkovou péči, kulturu a cestovní ruch Zdeňka Štefka, vedoucí odboru kultury a památkové péče Kateřiny Pešatové a dalších hostů.

Nejistotu poddolovaného území, na kterém byla stavba založena, musela pojistit půlmetrová žebry vyztužená základová deska z železobetonu. Budovu tvoří železobetonový skelet, za teplený čtvrtmetrovou minerální izolací. Do posuvných regálů skladových prostor ve třech podlažích se vejde přes 800 000 knihovních jednotek a kapacita depozitáře by se měla při současném tempu přírůstků zaplnit za 24 let.

Depozitář je postaven na brownfieldu, na pozemku po někdejších skladovacích a opravárenských halách POLDI Kladno, po jejichž zbourání zde několik posledních let bylo černé garážové stání a černá skládka.

Protože součástí projektu nebylo řešení transportu knih do půjčovny a úvahy o potrubní poště, dronech či lanovce byly fantasmagorické, budou se svazky do půjčovny převážet „postaru“ autem. Pro mladší knihovníky-sportovce budou k dispo-

zici dvě elektrokoloběžky, na kterých se potřebných 250 metrů dá zvládnout za 70 vteřin, včetně čekání na semaforu na zelenou.

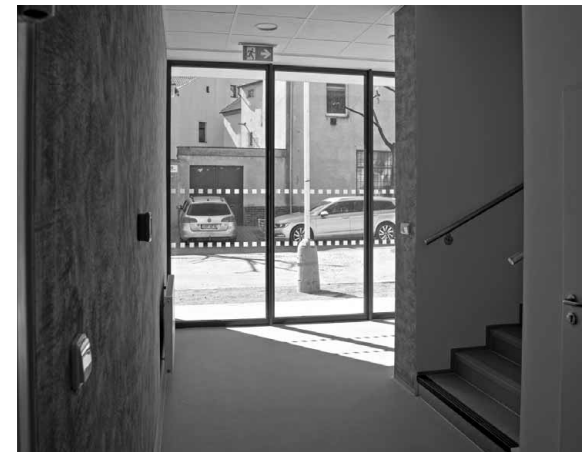
Využitelná plocha objektu je 12 720 m², z toho samozřejmě převážnou část zabírají samotné skladovací prostory. V přízemí je kromě depozitního skladu ještě digitalizační pracoviště, manipulační a vjezdový prostor, dvě kanceláře, sociální a technické zázemí. V prvním patře opět depozitář, knihařská dílna, dvě pracoviště skladových pracovníků a sociální zázemí, ve druhém patře depozitář se zvýšeným režimem ochrany, kancelář, sociální zázemí, vzduchotechnika, strojovna výtahu a venkovní ochoz.

Autorem projektu je ostravský architektonický ateliér Kania, a. s., zodpovědným projektantem Ondřej Fabián a autorkou architektonicko-stavebního řešení Pavla Olšáková (viz rozhovor na s. 462–464). Generálním dodavatelem stavby byla českolipská stavební firma CL-EVANS se stavbyvedoucím Josefem Patočkou.

Celkové náklady na stavbu činily 144 mil. korun, z toho dotace IROP 110 mil. Předpoklad ročních provozních nákladů po dobu udržitelnosti (tj. pěti let) 1,1 mil. korun se ale po skokovém nárůstu cen po covidu i dalším růstu cen energií zdá být nejméně o 30–40 % podhodnocený.

Oproti současnému stavu nový depozitář zajistí kapacitu i kvalitu podle norem pro uchování a správu knihovního fondu, vyšší kvalitu knihovnické a informační služby pohodlnějším a rychlejším zpřístupněním fondu uživatelům, výrazné zlepšení konzervace fondu, tzn. ochranu před poškozením a účinky nevhodných mikroklimatických podmínek, a zjednodušení, urychlení a ekonomickou efektivitu obsluhy a správy fondu.

Moderními technologiemi osazená novostavba zajistí normativní podmínky pro dlouhodobé uchování knihovního fondu. Moderní regálový systém a digitální technika urychlí a usnadní manipulaci s fondem. Přemístění fondu, digitalizačního pracoviště a knihařské dílny ze stávajících nevyhovujících skladů výrazně zlepší pracovní i hygienický komfort zaměstnanců a zkrátí přepravní vzdálenosti. Snížení počtu a zkrácení doby převozu dokumentů ze skladů rozmístěných v intravilánu Kladna přinese snížení nákladů a značnou úsporu času při odbavování výpůjček. To vše přispěje k výrazně efektivnějšímu využití pracovní doby zaměstnanců.

Prosklený vchod do depozitáře

Foto: Tomáš Ondrášek

První prohlídka po dokončení stavební části se za účasti zástupců Středočeského kraje v čele s hejtmankou Petrou Peckovou uskutečnila v pátek 7. 5. 2021, tj. po 19 měsících. Kolaudaci provedly příslušné orgány, tj. stavební úřad, hasiči a hygiena, v úterý 5. 10. 2021, tj. po 24 měsících.

Stěhování fondu hned v příštím týdnu po kolaudaci zahájila logistická firma Asen, která ve výběrovém řízení nabídla neuvěřitelnou cenu: třikrát (!) nižší než ostatních sedm uchazečů. Asi půl milionu svazků, tj. 11 kilometrů regálů, jsme s nimi zvládli přestěhovat ve světovém rekordu za 16 pracovních dnů!

A to je už cílová rovinka tohoto maratonu. Nastěhujeme nábytek do kanceláří, u vchodu na zeď přitlučeme popisné číslo, desetkrát se pohádáme a jedenáctkrát udobříme, zapneme počítače a začneme tisknout první žádanky.

Uspořádáme slavnostní zahájení, sníme chlebičky a začneme fungovat v běžném denním režimu. Metrčky knížek budeme denně dopravovat do půjčovny a metrčky přivážet zpět do depozitáře. **Přijďte se podívat. Rádi se pochlubíme, rádi vás provedeme.**

Ti, co se nejvíc o depozitář zasloužili, už u nás ale nepracují. My jsme doběhli do cíle, ale na startu stáli oni. Převzali jsme od nich štafetu, a než ji od nás zase převz mou ti další, budeme se snažit jejich tempo udržet.

nositel ředitelské štafety od roku 2019
TOMÁŠ ONDRÁŠEK | ondrasek@svkkl.cz

Doufejme, že se knihovny budou rozvíjet

V říjnu 2021 byl v Kladně v Divadelní ulici po 24 měsících od položení základního kamene zkolaudován depozitář, na který kladenští knihovníci čekali desítky let. Třípatrová budova byla postavena na brownfieldu, v proluce vzdálené asi tři sta metrů od hlavní budovy knihovny. O projektování depozitáře i dalších projektech vyprávěla usměvavá **architektka Pavla Olšáková** s velkou náruživostí, v přesně formulovaných větách a s decentní pokorou k zadáním investorů.

Foto: Tomáš Ondrášek

Ing. arch. Pavla Olšáková

Jako každý rodilý Ostravák má ocelové srdce. V Ostravě-Zábřehu vystudovala v letech 2004 až 2008 stavební průmyslovku, obor pozemní stavitelství, potom v 2014 promovala na VUT Brno, obor Architektura a rozvoj sídel. Krátce pracovala v Brně jako interiérový designer a projektant pozemních staveb. V roce 2016 se vrátila do Ostravy, kde v architektonickém ateliéru Kania pracuje jako stavební projektant. Za důležité považuje, že práce je jí koníčkem. Žije v Porubě, o které říká, že je nejkrásnější částí Ostravy.

Chodíte do knihovny? Čtete?

No..., já do knihovny nechodím. Čtu, ale nejsem vášnivý čtenář. Lidé z mého okolí knihovny využívají, já ale průkazku nemám. Knihy si kupuju, když narazím na nějaké zajímavé. Ráda mám knihy o osobním rozvoji a sebemotivaci. Taky mám doma hodně kuchařek.

Jsou v dnešní digitální době knihovny ještě potřebné? Nestačil by velký prostor na iCloudu?

Význam určitě mají. Stejně jako si fanoušci pořad kupují cédéčka, mnoho lidí ocení papírovou knihu, té přeci baterie nikdy nedojde... V nejbližších letech se určitě nemusíme bát. Byla jsem v létě na dovolené a na pláži všichni měli papírovou, e-knihu nikdo. Kniha má svoje místo, které dlouho zůstane. Papírové knihy nečtou jen padesátníci ze setrvačnosti, ale i mladé dvacítky.

Když hledám podklady pro nějaký projekt, беру si k tomu výhradně knihu tištěnou. Nehledám na internetu.

Jak jste se k projektování depozitáře pro Středočeskou vědeckou knihovnu v Kladně dostala?

Když naše firma vyhrála výběrové řízení, byli jsme dva architekti, kteří přicházeli v úvahu. Druhá kolegyně ale měla jinou práci, proto byl projekt přidělen mně. Dostala jsem to jako úkol. Bylo fajn, že v rámci veřejné zakázky byla zadána i studie toho objektu. Nedostali jsme hotový vytvořený projekt, ale jeho podobu jsme mohli sami vytvářet. Projekt tak tvoříte od samého začátku, a tím si vytváříte vztah k investorovi a můžete si vytvořit svůj tým spolupracovníků.

Vybrala byste si knihovní depozitář, kdybyste si mohla vybrat, jakou stavbu budete projektovat?

Ano, byl by v Top 5. Depozitář je výzva. Neděláte ho každý den, je to problematická stavba, vyžaduje velký objem práce a hlavně – ten kladenský stojí v zastavěném území, což se muselo zohlednit. Na zelené louce si vymyslíte cokoli, ale v zastavěném území máte limity a musíte na ně reagovat.

Byla to vaše první knihovna?

V době zadání jsem shodou okolností dokončovala projekt rekonstrukce knihovny v Jeseníku, kde jsme ve staré nevyhovující části divadla pro-

jektovali novou knihovnu. Původní objekt zůstal a my jsme k němu připojovali přístavbu. Vznikla multifunkční knihovna, komunitní prostor a společenský sál (pozn. red: viz Čtenář, 2021, č. 9, s. 330–331). S projektováním provozu knihovny jsem tedy už zkušenost měla, ale depozitář má jiné provozní podmínky. Je tu jiná správa i obsluha knih, zde byl navíc požadavek na digitalizační pracoviště a knihařskou dílnu na opravy knih.

Jaký přístup od architekta vyžaduje veřejnosociální budova?

Abych se přiznala, nic jiného než veřejné objekty jsem zatím neprojektovala. Skočila jsem rovnou do nich. Naše firma má zkušenosti s velkými stavbami, a menší, třeba rodinné domky neděláme, i když rezidenční bydlení je pro architekta hlavní téma. Rodinné domy jsou hrozně složité, protože na malé stavbě je obrovské množství detailů a architekt si musí do hloubky pohrát s každým. Děláte to pro konkrétního klienta, proto se na něho musíte těsně napojit, zjistit přesně jeho potřeby. U rodinného domku musíte mít vztah k zadavateli už před zadáním té zakázky, kdežto u veřejné zakázky si ten vztah vytváříte teprve v průběhu projektu.

Bylo v zadání něco, co se vám nelíbilo, s čím jste nesouhlasila? A podařilo se to změnit?

Zadání bylo postavené jednoznačně. Strach jsme měli jen z pozemku. Je to taková navážka suti, na které dřív stávalo několik staveb, zřejmě skladovacích hal pro Poldi Kladno. Věděli jsme, že ze statického hlediska to nebude jednoduché. Báli jsme se, co se objeví, když se kopne do země. Hned zpočátku jsme si museli vyjasnit, co nám ze zadání nebylo jasné. Například podmínky, za jakých se knižní fond musí uchovávat. Třetí plochy ohledně úrovně ochrany jsme měli jen u skladu ve třetím podlaží, kde nám knihovníci požadavky nedokázali definovat.

Zde je ochrana fondu nastavena na nejvyšší možnou úroveň...

Měly se tam ukládat vzácné knihy, které se v případě požáru budou hasit dusíkem. To je hodně složité a nákladné. Z toho se postupně slevovalo po zjištění, že žádné vzácné knihy ve fondu knihovna vlastně ani nemá... Tehdejší ředitel Mika byl vizionář, který chtěl postavit ideální depozitář pro třetí tisíciletí, možná něco jako muzeum. Knihovníci při zadávání chtěli, aby se teplota a klima ve skladu nezměnily, ani když se

člověk uvnitř bude pohybovat už jednu hodinu. To jsou hodně přísné požadavky. Nebo by personál při práci nesměl dýchat... Ty požadavky byly nadsazené, ale investor je investor, takže jsme vše splnili. Požadavky architektonické byly bez problémů. Udělali jsme několik návrhů a oni si z vizualizace vybrali, který jim byl sympatický. Řešili jsme už potom jenom požadavky knihovnického charakteru, jako třeba zatížení polic.

V depozitářích bývá studovna, jenže v Kladně není budova veřejnosti přístupná. A proč nemohly na ploché střeše být solární panely, které by významně snížily obrovské provozní náklady za energie? Náklady na energii jenom za klimatizaci jsou (pozn. autora: ještě před odhadovaným skokovým zdražením) spočítány na milion korun ročně.

My jsme dostali zadání pouze na skladovací prostor...

Okoukla jste jiné depozitáře, české i ve světě? Pytlačila jste?

Byli jsme se podívat na depozitář ve Zlíně, kde jsou ale jiné podmínky. Depozitář je v podzemí, proto je tam snadnější udržování teploty. Zaměstnanci nám na exkurzi ukazovali, jak vše funguje. Inspiraci jsme hledali i na internetu, ale neopisovali jsme. Navrhli jsme úplně originál.

Depozitář stojí na bývalém brownfieldu a v nevýrazné okolní zástavbě. Je to pro architekta plus nebo minus?

Výhodou je, že architekt nemusí dodržovat jednotný styl zástavby. Měli jsme stanovený výškový limit a nemuseli držet jednotnou linii ulice. V historické ulici bychom museli navrhnout budovu historickou. Záleží ovšem na stavebním úřadu toho města. Třeba u nás v Ostravě památkáři chtějí do památkových zón zásadně jenom moderní objekty, jako kontrast... My jsme v potaz brali celé Kladno, kde je mnoho funkcionalistických staveb, které mají různé výšky, fasády jsou historické i klasické a mně ta různorodost vyhovovala. Chtěli jsme maximálně využít pozemek, kde podle územního plánu mohlo být zastavěno nejvýš 70 % plochy. Zbytek musel zůstat nezastavěný, třeba zeleň. Jiné limity mě nevály, mohla jsem používat moderní prvky. To je fajn, byla to hezká výzva.

Bavilo vás to?

Ano, ano, velmi mě to bavilo! Celý projekt od studie po odevzdání realizační dokumentace trval

zhruba rok a čtvrt, já jsem kreslila úplně všechno, včetně prováděcí dokumentace. Mně se pracuje dobře pokaždé, když mám dobrý vztah s investorem. Při špatném vztahu máte k práci až nechut. Do Kladna jsme se těšili a jezdili tam rádi. Věděli jsme, že problémy umíme konstruktivně společně vyřešit. Ohledně samotné budovy jsme jednali hlavně s ředitelem Mikou a o vybavení s jeho kolegyněmi. Žádné překážky nevznikaly ani na městském úřadu. Všichni byli velice ochotní a nadšení, že vznikne taková stavba. Bylo to velmi příjemné, celou dobu mě to moc bavilo.

Má depozitář něco signalizovat už na první pohled náhodnému kolemjdoucímu?

Vzhledem k tomu, že veřejnosti není budova přístupná, takový záměr nebyl. Prosklené nároží z ulice signalizuje otevřenou budovu. Pozve vás dovnitř. Jinak ten objekt depozitář ani knihovnu připomínat neměl.

Hodně architektů dnes fandí pohledovému betonu.

Já ne! Pohledový beton nemusím. Připadá mi nezabydlený, nedodělaný. Chladný, studený, neosobní. Výstavba je asi levnější, ale o to precizněji musí potom být udělané vnitřní sítě, tak je to cenově asi nastejno.

Národní technická knihovna v Praze, architektury i veřejnosti velmi pozitivně hodnocená, do dálky křičí: Já jsem knihovna, a ještě k tomu vědecká! To jste nechtěli?

Lákat veřejnost by nemělo význam, když se tam nedostane. Nenavrhli jsme žádný štít, žádný poutač, žádnou symboliku, jen decentní označení. Chtěli jsme stavbu upozadit, spíš schovat. Prvoplánově oznamovat funkci objektu jsme nechtěli.

Usnesení vlády z roku 1965, že z každé stavby financované ze státního rozpočtu půjdou 1–4 procenta na uměleckou výzdobu, skončilo po roce 1989. Depozitář je strohá stavba, bez ozdob. Není to škoda?

Aha, to usnesení neznám. Na veřejné budově by nějaký umělecký ozdobný předmět podle charakteru objektu být mohl. Dílo, které zaujme nebo souvisí s budovou, by bylo dobré. Určitě ano.

Co jste při projektování depozitáře akcentovala? Krásu, nebo užitek?

Podle zadání byl u depozitáře důraz kladen na funkčnost a maximální využití objemu. Jako

architekt jsem nechtěla udělat skladovací halu, ale budovu přívětivou vůči ulici. Proto jsme udělali snížený parter a terasa snižuje výšku objektu, aby působil rezidentním dojmem. Kolemjdoucí nepozná, že je to sklad. Stěny jsou bílé a dvě boční budovy mají fasádu ze zelených popínavých rostlin. Až budovu celou obrostou, bude to hravé a jemné.

Jaký máte pocit, když vidíte stavbu hotovou? Změnila byste něco?

Na kontrolních dnech jsem viděla jen hrubou stavbu a potom dokončování povrchů. Finální výsledek mě potěšil, vypadá to hezky. Objekt se povedlo zakomponovat do prostředí. Nevyčívá. Neměnila bych nic. Upozornil, že je nový, že je tam život, ale nekřičí. Nějaké vnitřní dispozice by mohly být jiné, ale to po dokončení napadne kdekoho.

Na vnitřním vybavení, na uspořádání interiéru jste se podílet nechtěla?

Při navrhování objektu myslím i na interiéry. Investorovi projekt interiéru vždycky nabízíme. Ptáme se, co preferuje. Nábytek zhotovený na míru, nebo kupovaný? Co je ochotný zaplatit? Já mám ráda zlatou střední cestu, ani nejlevnější, ani nejdražší. Navrhujeme kanceláře neutrálně, aby si je člověk mohl zabydlet. Anebo do jedné reprezentativní místnosti něco dražšího, a ostatní místnosti levnější. Prospěšné je udělat alespoň studii, základní návrh, aby investor věděl, čeho se má držet. V tomto případě ale investor naši nabídku nepřijal. Důvod neznám.

Vítěz výběrového řízení na stavbu nabídl asi o 20 milionů korun méně, než byl odhad. Byly náklady špatně spočítané?

Vždy je to jiné, než rozpočtář napočítá. Před pěti deseti lety bývala vysoutěžená částka o 20–30 % pod limitem, dnes už cena bývá vyšší než v zadávací dokumentaci. Ceny hrozně rostou.

Kdy se pustíte do další knihovny?

Záleží na tom, jak budou vypsána další výběrová řízení. Zkušenosti už mám, ráda bych. Ucházeli jsme se o depozitář v Lounech, ale neuspěli jsme. U podobných zakázek bývá ve výběrku podmínka, že jednu dvě podobné stavby už musíte mít naprojektované. Takových firem v Česku je asi deset, tak potom soutěžíme o cenu. Doufejme, že knihovny zůstanou zachovány, budou se rozvíjet a stavby knihoven budou pokračovat.

TOMÁŠ ONDRÁŠEK | ondrasek@svkkl.cz

Knihovny v novém

Přístupnost knihoven pro osoby se specifickými potřebami z pohledu stavebnětechnické stránky

část 1: Exteriér (dokončení)

V minulém čísle časopisu *Čtenář* (2021, č. 11, s. 408–411) jsme se začali zabývat problematikou bezbariérové přístupnosti knihoven a jejich služeb pro osoby se specifickými potřebami, která bývá často považována za okrajovou nebo takřka opomíjenou záležitost. Dnešní část je dokončením přístupnosti budov knihoven a jejich okolí.

Návaznost na MHD

Při posuzování přístupnosti budov ze zastávek MHD se velmi často setkáváme se špatnou kombinací nebo úplnou absencí vodicích linií. Příkladem může být Obr. 4, kde jsou vyznačeny konkrétní chyby a vhodná řešení.

Návaznost na parkoviště

Na všech vyznačených vnějších i vnitřních odstavných a parkovacích plochách, musí být vyhrazena parkovací stání v určeném počtu pro vozidla přepravující osoby s těžkým zdravotním postižením^[1] (viz Tabulka).

Tabulka: Přehledný souhrn počtu vyhrazených parkovacích míst

počet navrhovaných parkovacích stání	případající počet vyhrazených parkovacích stání
2 až 20 stání	1 vyhrazené stání
21 až 40 stání	2 vyhrazená stání
41 až 60 stání	3 vyhrazená stání
61 až 80 stání	4 vyhrazená stání
81 až 100 stání	5 vyhrazených stání

Každá knihovna by měla nabízet možnost využití parkovacích míst pro osoby se specifickými potřebami na vlastních parkovacích místech nebo v blízkosti na přilehlých parkovacích plochách. Vyhrazená stání musí mít vyhovující

Obr. 4 – Příklad řešení návaznosti zastávky MHD na budovu knihovny v Hodoníně, kde se setkáváme s chybným umístěním označnicku, nenapojením přirozené vodicí linie na signální pás a umístění, nebo přerušení vodicí linie

Obr. 5 – Příklad špatného řešení původně provizorní (aktuálně stávající) zastávky MHD bez zajištění jakékoliv návaznosti na veřejnou budovu knihovny

Foto: Petra Okřínová

rozměry; pro variantu příčného parkování se jedná o šířku nejméně 3500 mm, která zahrnuje i manipulační plochu šířky min. 1200 mm. Tato manipulační plocha může být využita jako společná pro dva sousední automobily. V případě podélného stání by měla být délka stání min. 7000 mm. Přípustné sklony pro parkovací plochy jsou pro podélný sklon nejvýše v poměru 1:50 (2,0 %) a příčný sklon nejvýše v poměru 1:40 (2,5 %).

Pokud jde o venkovní vyhrazená parkovací stání, musí být zajištěna přímá návaznost na komunikaci pro chodce, která je právě často opomíjena. Zde často chybí snížené obrubníky, které jsou zpravidla řešeny jen v místech nájezdu pro auta. Osoby s hendikepem jsou potom nuceny se pohybovat v „nebezpečném“ prostoru parkovací plochy či po silnici (špatné řešení přístupnosti pro tělesný hendikep viz Obr. 5). Dále v místech parkoviště chybí návaznost na vodící

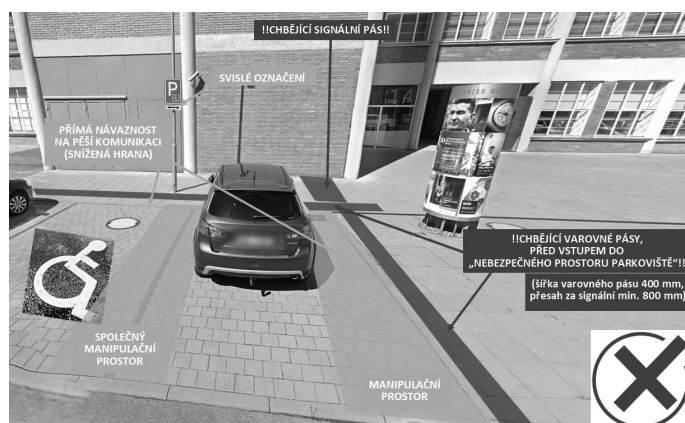

Foto: Petra Okřínová

Obr. 6 – Příklad správného řešení bezbariérového stání pro tělesný hendikep s umístěním v blízkosti vstupu do budovy, ale zcela chybné řešení opatření pro osoby se zrakovým hendikepem – absence vodících a varovných linií

LITERATURA:

- [1] Zákon č. 361/2000 Sb.: zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů.
- [2] Vyhláška č. 398/2009 Sb.: vyhláška o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.

linie a varovné pásy, které označují pro nevidomé hranici trvale nepřístupného prostoru nebo nebezpečný prostor (např. komunikace, železnice, návaznost na schodiště apod. – chybné řešení viz Obr. 6). Vyhrazená parkovací stání by měla být označena jak svíslé, tak i vodorovně a jejich umístění by mělo být v blízkosti vstupů do budovy.

Závěr

Samotná bezbariérová přístupnost je jedním z klíčových parametrů zabezpečující dostupnost knihoven a jejich nabízených služeb široké veřejnosti. Zajištění správného bezbariérového řešení umožní komfortní, přístupné prostředí pro všechny bez rozdílu s možností samostatného pohybu, kterou většina lidí s hendikepem preferuje před závislostí na pomoci druhých.

Pro zajištění přístupnosti, jak je popsáno výše, je nutné systematické zmapování aktuálního stavu, návrh na odstranění zjištěných bariér, důkladná revize projektu a důsledný dozor při realizaci. Je nutné si uvědomit, že každá stavba a prostor jsou individuální, a tak neexistuje zcela univerzální řešení pro jejich zpřístupnění, ale samotným základem je dodržení aspoň všech základních předpisů^[2] a případná koordinace požadavků s odborníky a návštěvníky z řad osob se specifickými potřebami. Často zjišťujeme, že odstraňování bariér není jen o vysokých finančních prostředcích, ale o komunikaci a synchronizaci opatření tak, aby nedocházelo jejich realizací ke tvorbě nových bariér.

PETRA OKŘÍNOVÁ

Petra.Okrinova@vut.cz

Příště – část 2: Interiér

Ze světa

Zdroje jsou dostupné v *Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR*.

Počátkem letošního roku se stala Městská knihovna v německém Wuppertalu první veřejnou knihovnou, která svým uživatelům poskytuje bezplatné streamování not. S aplikací „nkoda“ mají zájemci k dispozici více než 100 000 dokumentů od 80 vydavatelů hudby.

Zájem o zpřístupnění notových záznamů mají hudebníci, pedagogové a studenti hudby – studenti zejména o elektronickou podobu. Dlouhodobě probíhají jednání mezi sdruženími hudebních škol a vydavateli o paušálních cenách. Podobně jako u služeb streamování hudby mohou uživatelé Městské knihovny ve Wuppertalu získat bezplatný přístup k notovým materiálům. Aplikace „nkoda“ je zajímavá pro svoji mimořádně rozsáhlou hudební knihovnu, je zde také mnoho funkcí šitých na míru hudebníkům, mj. pro personalizaci a pro individuální zpracování streamovaných not. Aplikaci financovala Nadace dr. Wernera Jackstäda a částečně také Spolek přátel Městské knihovny Wuppertal. Uživatel, který chce pracovat s aplikací, musí knihovnu požádat e-mailem o přístupový kód. Pro její integraci bylo v knihovně nutné přizpůsobit řadu organizačních procesů a technických podmínek („nkoda“ nenabízí sdílené rozhraní s knihovnou, proto není možná registrace přes čtenářský průkaz). Po třech měsících od spuštění zaznamenala knihovna velký mediální ohlas. V roce 2021 o ni měla zájem i Městská knihovna v Düsseldorfu. (BuB Forum Bibliothek und Information – Jahrgang 73, Nr. 7, 2021, s. 372–374)

Knihovní služby pro domorodé národy v Latinské Americe existují přinejmenším od 80. let 20. století, jsou velmi specifické, máleho rozsahu a do nedávné doby špatně systematizované. Během jejich krátké, ale intenzivní historie v mnoha zemích od Kanady po Nový Zéland čelily řadě konfliktů. Z nálepky kontroverzních domorodých knihoven (s ohledem na jejich rozsah a metodiky, které používají) se těžko vymaňují. Domorodé národy uchovávají informace primárně orálním způsobem. Ústní tradice zahrnuje příběhy, písně, hádanky, vtipy, recepty, léky, zkušenosti atd. Role knihoven by však neměla být omezována pouze na uchovávání těchto informací. Knihovny jsou dobře organizované, mají jasné cíle a mohou se stát pomocí domorodým

obyvatelům, poskytovat podporu při celoživotním vzdělávání, konkrétní data k řešení naléhavých problémů. Mohou být motorem změny postojů a myšlenek a nástrojem společenských změn v oblastech rasismu, xenofobie, genderového násilí, sociálního a ekonomického zvýhodnění, politické manipulace, diskriminace atd. Knihovnici často v minulosti využili možností knihoven jako veřejných institucí, které slouží všem bez rozdílu a bariér jakéhokoliv druhu. Obyvatelé Latinské Ameriky vytvářejí čtecí koutky, místa pro písně a příběhy, sbírky kartonových knih nebo kokoliv, co lidem umožňuje objevovat staré i nové vědomosti, chytit se informací a aktivně je používat. Knihovny jsou také budovány samostatně v rámci domorodé komunity, mohou působit jako neutrální prostředí, kde identifikují nejpálčivější problémy a potřeby komunity.

(IFLA Journal – Volume 47, Number 3, October 2021, s. 321–330)

Významní maďarští badatelé István Monok a Edina Zvara, kteří se dlouhé roky věnují dějinám maďarské knižní kultury, zpracovali dějiny knižní sbírky maďarského šlechtického rodu Esterházyů. Na základě pozůstalosti připravili rekonstrukci této unikátní vzácné knihovny (publikováno v roce 2020 v monografii *Esterhasiana Bibliotheca*). Jde o knihy, provenienční záznamy, testamenty, účty za nákupy knih, vyhotovení vazeb atd. Velká část původní knihovny se nachází v zámku Esterházyů v Eisenstadtu, ale několik exemplářů se uchovává také ve slovenských, rakouských a ruských sbírkách. V rámci výzkumu byly objeveny i další prameny. Jediný dosud známý celkový soupis knih pochází z roku 1756. Byl vyhotovený po smrti Pavla Esterházyho, kdy se na základě testamentu majitele knihovna předávala františkánům v Eisenstadtu. K významným dokladům formování knihovny patří účty za nákupy knih ve Vídni, knihy Francesca Orsoliniho z roku 1700, záznamy v knihách Sebastiana Ferdinanda Dobnera z roku 1718, soupis Jánose Háricha z roku 1937, soupis vyhotovený v Grazu z roku 2006. Knihovna obsahuje i knihy s posešorními údaji významných osobností politického, kulturního a církevního života Maďarska. (Knižnica – ročník 22, číslo 3, 2021, s. 52–56)

Před 130 lety, **3. 1. 1892**, se narodil britský spisovatel, filolog a univerzitní profesor **J. R. R. Tolkien** († 1973), autor pohádkového *Hobita* a světově proslulé fantasy trilogie *Pán prstenů*, jež se těší neutuchající popularitě a vlivu (obě díla zfilmoval Peter Jackson); Tolkien je považován za nejdůležitějšího z otců žánru moderní hrdinské fantasy.

Před 90 lety, **5. 1. 1932**, se narodil **Umberto Eco** († 2016), světově proslulý italský prozaik, esejista, sémiolog a filozof, autor mnoha esejistických a odborných knih (*Umění a krása ve středověké estetice*, *Otevřené dílo*, *Skeptikové a těšitelé* aj.), výpravných obrazových publikací (*Dějiny krásy*, *Dějiny ošklivosti*, *Bludiště seznamů*, *Dějiny legendárních zemí a míst*) a sedmi románů, z nichž hned ten první, *Jméno růže*, založil Ecovu světovou slávu a stal se bestsellerem a nejpřekládanější knihou poválečné italské literatury; dále napsal romány *Foucaultovo kyvadlo*, *Ostrov včerejšího dne*, *Baudolino*, *Tajemný plamen královny Loany*, *Pražský hřbitov* a *Nulté číslo*.

Před 140 lety, **6. 1. 1882**, se narodil český spisovatel a novinář **Ivan Olbracht** († 1952; vl. jm. Kamil Zeman), autor knih *Země bez jména*, *Nikola Šuhaj loupežník*, *Golet v údolí* aj.

Před 90 lety, **7. 1. 1932**, se narodil francouzský spisovatel, historik a politik **Max Gallo** († 2017); v češtině vyšly jeho knihy *Vojákův plášť*, *Křest krále*, *Mnichova křížová výprava*, *Noc dlouhých nožů*, *Zátoka andělů*, *Zlatá doba*.

Před 400 lety, **15. 1. 1622**, se narodil francouzský dramatik, spisovatel a herec **Molière** († 1673; vl. jm. Jean-Baptiste Poquelin), který se proslavil svými převážně satirickými komedii, v nichž pranýřoval nešvary francouzské vyšší společnosti, lakotu, naivitu, pokrytectví, hypochondrii a snobství; k nejznámějším hrám patří *Škola pro ženy*, *Tartuffe*, *Don Juan*, *Misanthrop*, *Lakomec*, *Měšťák šlechticem* či *Zdravý nemocný*.

Před 40 lety, **17. 1. 1982**, zemřel ruský spisovatel **Varlam Šalamov** (* 1907), který strávil celkem 17 let v pracovních lágrech na Kolymě, v roce 1956 byl rehabilitován jako oběť kultu osobnosti; proslavil se cyklem *Kolymské povídky*, v němž popisuje příběhy lidí, kteří strávili mnoho let v táborech nucených prací.

Před 160 lety, **21. 1. 1862**, zemřela nejznámější česká spisovatelka **Božena Němcová** (* 1820), autorka próz *Babička*, *Divá Bára*, *Karla*, *Chudí lidé*, *Chyže pod horami*, *Pan učitel*, *V zámku* a v podzámčí, *Pohorská vesnice*, mnoha pohádek a dalších děl.

Před 290 lety, **24. 1. 1732**, se narodil francouzský dramatik **Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais** († 1799), který se proslavil svými komedii o Figarovi (dnes jsou ovšem známější opery, které podle nich vznikly): *Lazebník sevillský* (opera G. Rossiniho) a *Figarova svatba* (opera W. A. Mozarta).

Před 160 lety, **24. 1. 1862**, se narodila americká spisovatelka **Edith Whartonová** († 1937), jejímž nejslavnějším románem je *Věk nevinnosti*, oceněný Pulitzerovou cenou (zfilmoval Martin Scorsese).

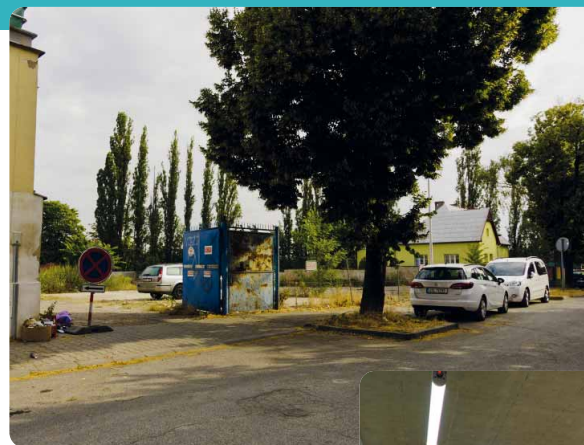
Před 140 lety, **25. 1. 1882**, se narodila anglická spisovatelka a esejistka **Virginia Woolfová** († 1941), autorka románů *Jákobův pokoj*, *Paní Dallowayová*, *K majáku*, *Orlando*, *Vlny*, *Roky a Mezi akty*, knihy povídek *Strašidelný dům* a esejí *Vlastní pokoj*, *Tři guineje*, *Obyčejný čtenář* aj.; česky vyšly také její *Deníky*.

Před 190 lety, **27. 1. 1832**, se narodil anglický spisovatel a matematik **Lewis Carroll** († 14. 1. 1898; vl. jm. Charles Lutwidge Dodgson), autor proslulé knihy *Alenka v kraji divů* a jejího pokračování *Za zrcadlem*.

Před 100 lety, **27. 1. 1922**, zemřel italský spisovatel **Giovanni Verga** (* 1840), známý svými obrazy ze života na Sicílii, zejména povídkou *Cavalleria rusticana* (*Sedlák kavalír*), známou i díky stejnojmenné opeře Pietra Mascagniho, a románem *I Malavoglia* (v češtině *Dům u mišpule*). Patří mezi nejvýznamnější představitele verismu (od latinského *vero* – pravda).

Před 60 lety, **29. 1. 1962**, se narodila **Olga Tokarczuková**, jedna z nejúspěšnějších a nejznámějších polských spisovatelek současnosti; nositelka Nobelovy ceny za literaturu (2018); autorka románů, povídek a próz *Pravěk a jiné časy*, *Denní dům*, *noční dům*, *Hra na spoustu bubínků*, *Poslední příběhy*, *Anna In v hrobech světa*, *Běguni*, *Svůj vůz i pluh ved' přes kosti mrtvých*, *Knihy Jakubovy*, *Bizarní povídky* aj.

Portréty archiv autora

Tak to začalo s. 459
Budeme se snažit tempo udržet s. 460–461

← **Na tomto brownfieldu vznikl od září 2019 nový depozitář**

Foto: Tomáš Ondrášek

↓ **Dostavěný depozitář ještě před instalací kompaktních regálů**

Foto: Tomáš Ondrášek

↓ **Vstupní prostory**

Foto: Tomáš Ondrášek

↑ **Výhled z terasy depozitáře**

Foto: Tomáš Ondrášek

První prohlídka dokončené stavby proběhla v květnu 2021 za účasti hejtmanky Středočeského kraje Petry Peckové; dále v popředí uprostřed ředitel SVK v Kladně Tomáš Ondrášek a vpravo stavbyvedoucí Josef Patočka →

Foto: Tomáš Volf

↑ **Prostory depozitáře, plnicí se knihami...**

Foto: Tomáš Volf

Foto: Jitka Hrušková

Vážení čtenáři a předplatitelé
časopisu **čtenář**,

krásné vánoční svátky,
úspěšný nový rok **2022**
bez lockdownu
a mnoho zdraví Vám přeji

redakce časopisu a jeho vydavatel
Středočeská vědecká knihovna
v Kladně

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

1722 ————— pf 2022

Přejeme Vám
dostatek času¹
po celý rok 2022²

¹ V Astronomické věži je Meridiánová síň, kde se určovalo poledne pomocí slunečního paprsku, který malým otvorem dopadal na napjatou strunu.

² V roce 2022 si Národní knihovna ČR připomíná 300. výročí od dostavby Astronomické věže a založení Matematického muzea.